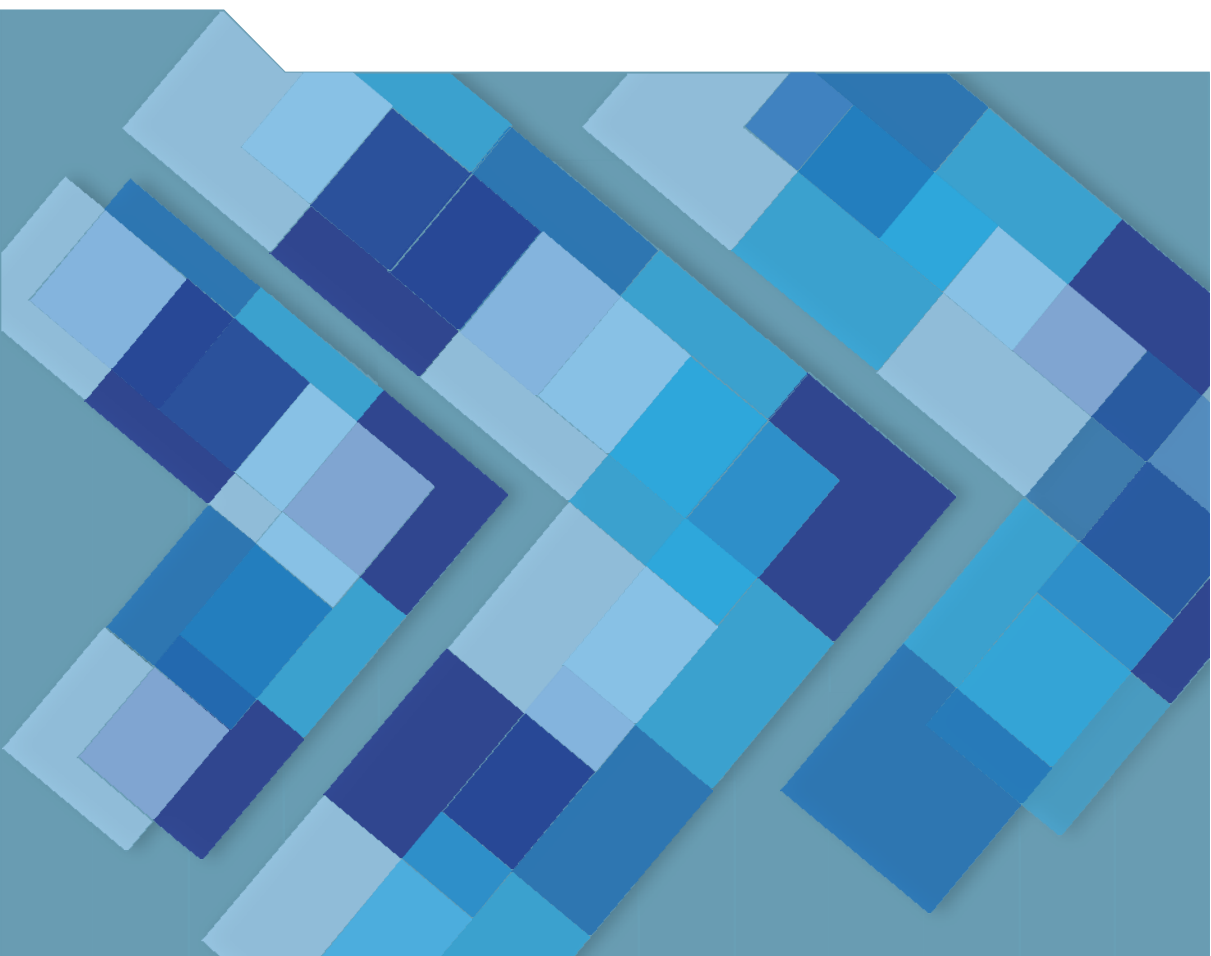

Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća

IZDANJE 2011.

**Smjernice OECD-a za
multinacionalna
poduzeća
Izdanje 2011.**

Glavni tajnik Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) odgovoran je za objavljivanje ovoga rada. Mišljenja i argumenti izneseni u tekstu ne odražavaju nužno službena stajališta OECD-a kao ni vlada država članica.

Molimo da ovu publikaciju navodite na sljedeći način:

OECD (2011), *OECD-ove smjernice za multinacionalna poduzeća*, OECD Publishing.
<http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>

ISBN 978-92-64-11528-6 (tiskano izdanje)

ISBN 978-92-64-11541-5 (PDF)

Ispravke OECD-ovih publikacija možete naći na adresi www.oecd.org/publishing/corrigenda.

© OECD 2011

OECD-ove sadržaje smijete kopirati, preuzimati s interneta ili ispisivati za vlastite potrebe a odlomke iz OECD-ovih publikacija, baza podataka i multimedijjskih sadržaja smijete uključiti u svoje dokumente, prezentacije, blogove, internetske stranice i nastavne materijale pod uvjetom da OECD bude naveden kao izvor i nositelj autorskih prava na primjeren način. Svi zahtjevi za javno ili komercijalno korištenje i pravo na prevodenje dostavljaju se na adresu rights@oecd.org. Zahtjevi za dopuštenje fotokopiranja dijelova ovih materijala za upotrebu u javne ili komercijalne svrhe šalju se izravno u *Copyright Clearance Center* (CCC) na adresu info@copyright.com ili *Centre français d'exploitation du droit de copie* (CFC) na adresu contact@cfcopies.com.

Predgovor

Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća su preporuke vlada upućene multinacionalnim poduzećima koja posluju unutar ili iz država pristupnica. Riječ je o neobvezujućim načelima i standardima odgovornog poslovanja u globalnom kontekstu u skladu s važećim zakonima i međunarodno priznatim standardima. *Smjernice* su jedini višestrano usuglašen i obuhvatan kodeks odgovornog poslovanja što su ga se vlade obvezale promicati.

Preporuke iz *Smjernica* odražavaju zajedničke vrijednosti vlada zemalja iz kojih potječe velik dio izravnih međunarodnih ulaganja i u kojima se nalaze sjedišta brojnih velikih multinacionalnih poduzeća. Cilj je *Smjernica* promicati pozitivan doprinos poduzeća napretku u području gospodarstva, društva i zaštite okoliša diljem svijeta.

Smjernice počivaju na jedinstvenom provedbenom mehanizmu koji se sastoji od Nacionalnih kontaktnih točaka (NKT), agencija što su ih vlade država pristupnica osnovale radi promicanja i primjene *Smjernica*. Nacionalne kontaktne točke pomažu poduzećima i njihovim dionicima u poduzimanju odgovarajućih mjera za učinkovitiju primjenu *Smjernica*. Također služe kao platforma za posredovanje i mirenje u cilju rješavanja praktičnih pitanja koja bi se mogla otvoriti.

Vlade 42 država članica i nečlanica OECD-a, koje su pristupile OECD-ovoj *Deklaraciji o međunarodnim ulaganjima i multinacionalnim poduzećima* te podržale vezanu Odluku Vijeća, započele su 4. svibnja 2010. s radom na ažuriranju *Smjernica* na tragu promjena u okruženju za međunarodna ulaganja i poslovanje multinacionalnih poduzeća koje su se dogodile nakon posljednje revizije dokumenta iz 2000. g. Tim usuglašenim promjenama nastoji se osigurati da će *Smjernice* ostati vodeći međunarodni instrument za promicanje odgovornog poslovanja.

Vlade 42 država pristupnica usvojile su ažurirane *Smjernice* i vezanu Odluku na sastanku ministara povodom 50. obljetnice OECD-a, koji je održan 25. svibnja 2011.

Ažurirane *Smjernice* uključuje sljedeće promjene:

- novo poglavlje o ljudskim pravima, usklađeno s Vodećim načelima Ujedinjenih naroda o poduzetništvu i ljudskim pravima za provedbu UN-ova okvirnog programa *Zaštita, poštovanje i pomoć*;

- nov i obuhvatan pristup postupanju s dužnom pažnjom (engl. *due diligence*) i odgovornom upravljanju opskrbnim lancem, što predstavlja znatan napredak u usporedbi s prethodnim pristupima;
- važne promjene u mnogim poglavljima o posebnim temama poput zapošljavanja i odnosa u industriji, borbe protiv podmićivanja, traženja mita i iznuda, okoliša, interesa potrošača, objavljivanja informacija i oporezivanja;
- jasnije i učinkovitije proceduralne smjernice za jačanje uloge NKT-ova, poboljšanje njihove učinkovitosti i promicanje funkcionalne istovrijednosti;
- proaktivna provedbena agenda koja pomaže poduzećima da djeluju u skladu sa svojim odgovornostima dok se suočavaju s novim izazovima.

Vlade država pristupnica radile su na ažuriranju Smjernica, što je uključivalo intenzivne konzultacije s brojnim zainteresiranih stranama i partnerima. Sve zemlje iz skupine G20 koje nisu države pristupnice pozvane su da se uključe kao ravnopravne strane u tom procesu, što vrijedi i za sudionike regionalnih konzultacija u Aziji, Africi, Latinskoj Americi, na Bliskom Istoku i u Sjevernoj Africi. OECD-ov Savjetodavni odbor za poslovanje i industriju, OECD-ov Savjetodavni odbor sindikata i OECD Watch zastupali su stajališta poslovnog sektora, radničkih organizacija i nevladinih organizacija na redovitim sastancima u sklopu konzultacija i kroz aktivno sudjelovanje u Savjetodavnoj grupi predsjednika Radne skupine zadužene za ažuriranje *Smjernica*. Posebni predstavnik glavnog tajnika UN-a za poslovni sektor i ljudska prava prof. John Ruggie i Međunarodna organizacija rada (MOR) zajedno s drugim međunarodnim organizacijama također su znatno pridonijeli radu na ažuriranju *Smjernica*.

OECD-ovi Odbori za tržišno natjecanje, politiku zaštite potrošača, korporativno upravljanje, zapošljavanje, rad i socijalna pitanja te fiskalne poslove i Radna skupina za suzbijanje podmićivanja u međunarodnim poslovnim transakcijama sudjelovali su u revidiranju relevantnih posebnih poglavlja *Smjernica*.

Odjel za ulaganja u svojstvu Tajništva OECD-ova Odbora za investicije pružao je potrebnu podršku u radu na ažuriranju u uskoj suradnji s Pravnim odjelom, Centrom za poreznu politiku i administraciju, Antikorupcijskim odjelom, Odjelom za tržišno natjecanje, Odjelom za korporativne poslove, Odjelom za analizu i politiku zapošljavanja, Odjelom za integraciju zaštite okoliša i gospodarstva te Odjelom za komunikacije i politiku zaštite potrošača.

Sadržaj

Deklaracija o međunarodnim ulaganjima i multinacionalnim poduzećima.....7

I. dio

Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća Preporuke o odgovornom poslovanju u globalnom kontekstu

Predgovor.....	13
I. Koncepti i načela	17
II. Opće politike.....	19
III. Objavljivanje informacija	27
IV. Ljudska prava.....	31
V. Zapošljavanje i industrijski odnosi	35
VI. Okoliš.....	42
VII. Borba protiv podmićivanja, traženja mita i iznude	47
VIII. Interesi potrošača	51
IX. Znanost i tehnologija	55
X. Tržišno natjecanje.....	57
XI. Oporezivanje.....	60

II. dio

Procedure za primjenu Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća

Izmjene i dopune Odluke Vijeća o Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća	67
I. Nacionalne kontaktne točke	68
II. Odbor za investicije.....	68
III. Revidiranje Odluke.....	69
Proceduralne smjernice	71
I. Nacionalne kontaktne točke	71
II. Odbor za investicije.....	74
Komentari uz Procedure za primjenu Smjernica	77
I. Komentari uz proceduralne smjernice za NKT-ove	78
II. Komentari uz proceduralne smjernice za Odbor za investicije	88

DEKLARACIJA O MEĐUNARODNIM ULAGANJIMA I MULTINACIONALNIM PODUZEĆIMA

25. svibnja 2011.

VLADE DRŽAVA PRISTUPNICA¹

SMATRAJUĆI:

- da su međunarodna ulaganja izuzetno važna za svjetsko gospodarstvo i da su znatno pridonijela razvoju njihovih zemalja;
- da multinacionalna poduzeća imaju važnu ulogu u takvim ulaganjima;
- da međunarodna suradnja može poboljšati klimu za strana ulaganja, potaknuti multinacionalna poduzeća da pozitivno pridonese napretku u području gospodarstva, društva i zaštite okoliša te smanjiti i riješiti poteškoće koje mogu nastati kao posljedica poslovanja multinacionalnih poduzeća;
- da rješavanje pitanja koja su vezana za međunarodna ulaganja i multinacionalna poduzeća unutar uravnoteženog okvira međusobno povezanih instrumenata povećava koristi koje donosi međunarodna suradnja;

1. Vlade država pristupnica, na dan 25. svibnja 2011., su vlade svih članica OECD-a, kao i Argentine, Brazila, Egipta, Latvije, Litve, Maroka, Perua i Rumunjske. Europska zajednica pozvana je da se pridruži odjeljku o nacionalnom tretmanu u okviru pitanja koja su u njezinoj nadležnosti.

IZJAVLJUJU:

Smjernice za
multinacionalna
poduzeća

- I. da zajednički preporučuju multinacionalnim poduzećima koja posluju unutar ili iz njihova teritorija da poštuju Smjernice, sadržane u Dodatku 1 ovoj Deklaraciji,² vodeći računa o stajalištima i utanačenjima iz Predgovora, koja čine njihov sastavni dio;

Nacionalni
tretman

- II. 1. da bi vlade država pristupnica, u skladu sa svojim potrebama u pogledu održavanja javnog reda, radi zaštite svojih bitnih sigurnosnih interesa i ispunjavanja preuzetih obaveza vezanih za međunarodni mir i sigurnost, trebale poduzećima koja posluju na njihovu teritoriju i koja su u vlasništvu ili pod izravnom kontrolom državljana neke druge države pristupnice (dalje u tekstu: „poduzeća pod stranom kontrolom“) osigurati tretman prema svojim zakonima, propisima i upravnim praksama, koji je u skladu s međunarodnim pravom i nije manje povoljan od tretmana koji se osigurava domaćim poduzećima u sličnim situacijama (dalje u tekstu: „nacionalni tretman“);
2. da će države pristupnice također razmotriti mogućnost primjene nacionalnog tretmana za države koje nisu države pristupnice;
3. da će države pristupnice nastojati osigurati primjenu nacionalnog tretmana u svojim teritorijalnim podjedinicama;
4. da se ova Deklaracija ne bavi pravom država pristupnica da uređuju pitanje ulaska stranih ulaganja ili uvjete za osnivanje stranih poduzeća;

2. Tekst *Smjernica za multinacionalna poduzeća* nalazi se u 1. dijelu ove publikacije.

Proturječni zahtjevi	III.	da će surađivati u nastojanju da se proturječni zahtjevi za multinacionalna poduzeća izbjegnu ili svedu na najmanju moguću mjeru i voditi računa o općenitim razmatranjima i praktičnim pristupima iz Dodatka 2 ovoj Deklaraciji;
Poticanje i odvrćanje međunarodnih ulaganja	IV. 1.	da prepoznaju potrebu jačanja međusobne suradnje u području izravnih međunarodnih ulaganja;
	2.	da stoga prepoznaju potrebu za primjerenim uvažavanjem interesa država pristupnica na koje utječu posebni zakoni, propisi i upravne prakse u tom području (dalje u tekstu: „mjere“) koje predstavljaju službene mjere za poticanje i odvrćanje izravnih međunarodnih ulaganja;
	3.	da će države pristupnice nastojati osigurati što veću transparentnost tih mjera tako da bude moguće utvrditi njihovu važnost i svrhu, kao i dostupnost informacija o tim mjerama;
Procedure za savjetovanje	V.	da su spremne međusobno se savjetovati o gore navedenim pitanjima u skladu s odgovarajućim Odlukama Vijeća;
Ponovno razmatranje	VI.	da će s vremena na vrijeme ponovno razmatrati gore navedenu problematiku u cilju poboljšanja učinkovitosti međunarodne suradnje među državama pristupnicama u pitanjima koja se odnose na međunarodna ulaganja i multinacionalna poduzeća.

3. *Tekst Općenitih razmatranja i praktičnih pristupa koji se odnose na proturječne zahtjeve koji se postavljaju pred multinacionalna poduzeća nalazi se na OECD-ovim internetskim stranicama na adresi www.oecd.org/daf/investment.*

I. dio

Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća

Preporuke o odgovornom poslovanju u globalnom kontekstu

Tekst i komentari

Napomena Tajništva: Odbor za investicije usvojio je komentare na *Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća* na proširenoj sjednici na kojoj je također sudjelovalo osam država nečlanica koje su pristupile* *Deklaraciji o međunarodnim ulaganjima i multinacionalnim poduzećima*, a koji služe u informativne svrhe i kao objašnjenje teksta *Smjernica za multinacionalna poduzeća* i Odluke Vijeća o *Smjernicama*. Komentari nisu dio *Deklaracije o međunarodnim ulaganjima i multinacionalnim poduzećima* ni Odluke Vijeća o *Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća*.

U ovom izdanju komentari se nalaze iza poglavlja na koje se odnose i označeni su rednim brojevima od 1. do 106.

*

Argentina, Brazil, Egipat, Latvija, Litva, Maroko, Peru i Rumunjska.

Uvod

1. *OECD-ove Smjernice za multinacionalna poduzeća (Smjernice)* su preporuke vlada upućene multinacionalnim poduzećima. Cilj *Smjernica* je osigurati usklađenost poslovanja multinacionalnih poduzeća s vladinim politikama, ojačati temelje uzajamnog povjerenja između poduzeća i zajednica u kojima posluju, pridonijeti poboljšanju klime za strana ulaganja i potaknuti multinacionalna poduzeća da pridonese održivom razvoju. *Smjernice* su dio *OECD-ove Deklaracije o međunarodnim ulaganjima i multinacionalnim poduzećima*, koja govori i o nacionalnom tretmanu, proturječnim zahtjevima za poduzeća te mjerama za poticanje i odvracanje međunarodnih ulaganja. *Smjernice* predstavljaju dobrovoljna načela i standarde odgovornog poslovanja u skladu s važećim zakonima i međunarodno priznatim standardima. Međutim, države koje su pristupile *Smjernicama* obvezale su se primjenjivati ih u skladu s *Odlukom Vijeća OECD-a o Smjernicama OECD-a za međunarodna poduzeća*. Nadalje, pitanja obuhvaćena *Smjernicama* također mogu biti predmet nacionalnog prava i preuzetih međunarodnih obveza.
2. Međunarodno poslovanje prošlo je kroz dalekosežne strukturne promjene, a *Smjernice* su se razvijale na tragu tih promjena. Uslijed procvata uslužnih i znanjem intenzivnih djelatnosti te širenja internetske ekonomije, poduzeća iz uslužnog i tehnološkog sektora igraju sve važniju ulogu na međunarodnom tržištu. Velika poduzeća još uvijek su zaslužna za glavninu međunarodnih ulaganja, a uočljiv je i trend velikih međunarodnih spajanja poslovnih subjekata. Istodobno rastu i strana ulaganja malih i srednjih poduzeća, koja danas imaju važnu ulogu u međunarodnim okvirima. Multinacionalna, ali i domaća poduzeća mijenjaju se i razvijaju te danas obuhvaćaju više vrsta poslovnih odnosa i organizacijskih oblika. Zbog strateških saveza i sve veće povezanosti između poduzeća te njihovih dobavljača i podizvođača, često je teško jasno odrediti granice poduzeća.

3. Brz razvoj strukture multinacionalnih poduzeća očigledan je u njihovu poslovanju u zemljama u razvoju, koje bilježe snažan rast izravnih stranih ulaganja. Multinacionalna poduzeća diversificirala su svoje djelatnosti u zemljama u razvoju, proširivši se iz sektora primarne proizvodnje i ekstraktivne industrije na aktivnosti proizvodnje, sklapanja proizvoda, razvoja domaćeg tržišta i usluga. Pojava multinacionalnih poduzeća sa sjedištem u zemljama u razvoju kao velikih međunarodnih investitora predstavlja još jednu ključnu promjenu.
4. Aktivnosti multinacionalnih poduzeća na području međunarodne trgovine i ulaganja osnažile su i produbile veze između zemalja i regija svijeta. Te aktivnosti donose znatne koristi matičnim zemljama i zemljama domaćinima. Koristi se ostvaruju kad multinacionalna poduzeća nude proizvode i usluge koje potrošači žele kupiti, i to po konkurentnim cijenama, te osiguravaju razuman povrat ulaganja za davatelje kapitala. Njihove aktivnosti u području trgovine i ulaganja pridonose učinkovitom korištenju kapitala, tehnologije te ljudskih i prirodnih resursa. Pojednostavljaju transfer tehnologije među različitim regijama svijeta i razvoj tehnologija u skladu s lokalnim uvjetima. Kroz formalnu izobrazbu i učenje na radnom mjestu poduzeća također potiču razvoj ljudskog kapitala i stvaranje novih radnih mjesta u zemljama domaćinima.
5. Priroda, opseg i brz tempo ekonomskih promjena postavljaju nove strateške izazove pred poduzeća i njihove dionike. Multinacionalna poduzeća imaju priliku primijeniti politike iz područja najboljih praksi u pogledu održivog razvoja radi osiguravanja usklađenosti gospodarskih, socijalnih i okolišnih ciljeva. Kad se trgovina i ulaganja odvijaju u okviru otvorenih, kompetitivnih i primjereno reguliranih tržišta, to omogućuje multinacionalnim poduzećima da se snažnije posvete promicanju održivog razvoja.
6. Brojna multinacionalna poduzeća pokazala su kako primjena visokih standarda odgovornog poslovanja može pridonijeti rastu. Sile tržišnog natjecanja danas su vrlo snažne, a multinacionalna poduzeća suočavaju se s nizom različitih zakonskih, društvenih i regulatornih okruženja. U tom kontekstu, neka poduzeća mogu doći u iskušenje da zanemare primjerena načela i standarde poslovanja u pokušaju stjecanja neopravdane konkurentске prednosti. Poduzeća koja tako postupaju, iako su takvi primjeri malobrojni, dovode u pitanje ugled mnogih poslovnih subjekata i izazivaju zabrinutost javnosti.
7. Zabrinutost javnosti potaknula je brojna poduzeća da uvedu interne programe, smjernice i sustave upravljanja kao podršku u ispunjavanju obveza dobrih korporativnih građana, ali i radi primjene dobrih praksi i pravila ponašanja za poslovne subjekte i zaposlenike.

Neka su poduzeća u tom procesu angažirala poslovne savjetnike, revizore i pružatelje usluga certifikacije, što je pridonijelo jačanju stručnih znanja u relevantnim područjima. Poduzeća su također promicala socijalni dijalog o odgovornom poslovnom ponašanju i pristupila izradi smjernica za odgovorno poslovanje u suradnji sa zainteresiranim stranama, što uključuje višedioničke inicijative. *Smjernice* pojašnjavaju zajednička očekivanja država pristupnica u pogledu poslovanja te predstavljaju referentnu točku za poduzeća i druge zainteresirane strane. Prema tomu, privatni sektor nastoji definirati i provoditi načela odgovornog poslovanja, a *Smjernice* pridonose takvim nastojanjima i osnažuju ih.

8. Države pristupnice rade na jačanju međunarodnog pravnog i političkog okvira za poslovanje kroz međusobnu suradnju i suradnju s drugim akterima. Taj proces započeo je osnivanjem Međunarodne organizacije rada (MOR) početkom 20. stoljeća. Donošenje *Opće deklaracije o ljudskim pravima*, koju su Ujedinjeni narodi usvojili 1948., predstavlja još jedan ključni trenutak. Uslijedio je rad na razvoju standarda u brojnim područjima koja se odnose na odgovorno poslovanje – taj proces traje i danas. OECD je dao važan doprinos u tom procesu kroz razvoj standarda u područjima kao što su zaštita okoliša, borba protiv korupcije, interesi potrošača, korporativno upravljanje i oporezivanje.
9. Zajednički cilj vlada država koje su pristupile *Smjernicama* je poticati pozitivan doprinos napretku što ga multinacionalna poduzeća mogu dati u području gospodarstva, društva i zaštite okoliša, ali i svesti poteškoće koje mogu proizaći iz njihovih brojnih poslovnih aktivnosti na najmanju moguću mjeru. Vlade pritom njeguju partnersku suradnju s brojnim poduzećima, sindikatima i drugim nevladinim organizacijama, koje na svoj način također nastoje ostvariti isti cilj. Vlade mogu pridonijeti tim nastojanjima kroz učinkovite okvire domaćih politika, što uključuje stabilnu makroekonomsku politiku, nediskriminacijski tretman poduzeća, odgovarajuću regulativu i bonitetni nadzor, nepristranost pravosuđa i tijela za provedbe zakona te učinkovitu i poštenu javnu upravu sudstvo. Također mogu pomoći kroz održavanje i promicanje odgovarajućih standarda i politika koje pridonose održivom razvoju, ali i provedbom kontinuiranih reformi u cilju osiguravanja učinkovitosti i svrsishodnosti javnog sektora i njegovih aktivnosti. Države koje su usvojile *Smjernice* obvezale su se raditi na kontinuiranom poboljšanju domaćih, ali i međunarodnih politika u cilju osiguravanja veće dobrobiti i poboljšanja životnog standarda za sve.

I. Koncepti i načela

1. *Smjernice* su zajedničke preporuke vlada upućene multinacionalnim poduzećima. Predstavljaju načela i standarde dobre prakse koji su usklađeni s važećim zakonima i međunarodno priznatim standardima. Poduzeća odlučuju o tome hoće li se pridržavati *Smjernica* na dobrovoljnoj osnovi i nisu zakonski obvezna poštivati ih. Međutim, neka pitanja obuhvaćena *Smjernicama* također mogu biti uređena nacionalnim pravom ili međunarodnim obvezama.
2. Poštivanje nacionalnih zakona predstavlja prvu i najvažniju obvezu poduzeća. *Smjernice* ne zamjenjuju nacionalne zakone i propise te nisu jače od nacionalnog prava. Iako često obuhvaćaju šire područje od zakonskih propisa, *Smjernice* ne bi smjele dovesti poduzeća u situaciju u kojoj su suočena s proturječnim zahtjevima i to nije njihova namjera. Međutim, u zemljama u kojima su nacionalni zakoni i propisi u proturječju s načelima i standardima *Smjernica*, poduzeća bi trebala nastojati poštivati ta načela i standarde u najvećoj mogućoj mjeri, a da pritom izbjegnu povrede nacionalnih prava.
3. S obzirom na to da multinacionalna poduzeća posluju u cijelom svijetu, međunarodna suradnja u ovom području trebala bi obuhvatiti sve zemlje. Države koje su pristupile *Smjernicama* potiču poduzeća koja posluju na njihovu teritoriju da se pridržavaju *Smjernica* u svim zemljama u kojima posluju, uzimajući u obzir posebne okolnosti svih zemalja domaćina.
4. *Smjernice* ne zahtijevaju preciznu definiciju multinacionalnih poduzeća. Ta poduzeća djeluju u svim gospodarskim granama. Obično je riječ o trgovačkim društvima ili drugim poslovnim subjektima koji posluju u više država i povezani su tako da mogu koordinirati svoje aktivnosti na različite načine. Iako jedan od takvih subjekata, ili pak više njih, može imati znatan utjecaj na poslovanje drugih subjekata, stupanj njihove autonomije može se znatno razlikovati ovisno o multinacionalnom poduzeću kojem pripadaju. Multinacionalna poduzeća mogu biti u privatnom, državnom ili mješovitom vlasništvu. *Smjernice* se odnose na sve subjekte u sklopu multinacionalnih poduzeća (matična poduzeća i/ili lokalni subjekti). U skladu s postojećom podjelom odgovornosti, od

različitih subjekata očekuje se da surađuju i međusobno si pomažu u cilju poštivanja *Smjernica*.

5. Različit tretman multinacionalnih i domaćih poduzeća nije cilj *Smjernica*; one predstavljaju dobru praksu za sve. Prema tomu, u slučajevima kada su *Smjernice* relevantne za multinacionalna i za domaća poduzeća, na njihovo postupanje odnose se ista očekivanja.
6. Vlade žele potaknuti što rašireniju primjenu *Smjernica*. Iako se prepoznaje da mala i srednja poduzeća često ne raspolažu istim kapacitetima kao veća poduzeća, vlade država koje su pristupile *Smjernicama* potiču mala i srednja poduzeća da se ipak pridržavaju preporuka iz *Smjernica* u što većoj mjeri.
7. Vlade koje su pristupile *Smjernicama* ne bi ih trebale koristiti u protekcionističke svrhe, kao ni na način koji dovodi u pitanje komparativnu prednost bilo koje zemlje u koju multinacionalna poduzeća ulažu.
8. Vlade imaju pravo propisivati uvjete za poslovanje multinacionalnih poduzeća na svom nacionalnom teritoriju, što podliježe međunarodnom pravu. Subjekti multinacionalnog poduzeća koji se nalaze u različitim zemljama podliježu zakonima koji su na snazi u tim zemljama. Kada multinacionalna poduzeća podliježu proturječnim zahtjevima zemalja pristupnica ili trećih zemalja, potiče se suradnja između vlada tih zemalja u cilju rješavanja mogućih problema u dobroj vjeri.
9. Vlade koje su pristupile *Smjernicama* predstavljaju ih s namjerom da ispune svoju obvezu pravičnog tretmana poduzeća u skladu s međunarodnim pravom i svojim ugovornim obvezama.
10. Potiče se primjena odgovarajućih mehanizama za rješavanje međunarodnih sporova, uključujući arbitražu, kao načina za rješavanja pravnih problema koji nastanu između poduzeća i vlada država domaćina.
11. Vlade koje su pristupile *Smjernicama* primjenjivat će ih i poticati njihovu primjenu. Osnovat će Nacionalne kontaktne točke koje će promicati *Smjernice* i djelovati kao forum za raspravu o svim pitanjima koja se odnose na *Smjernice*. Vlade će također sudjelovati u odgovarajućim procedurama ponovnog razmatranja i savjetovanja o pitanjima koja se odnose na tumačenje *Smjernica* u svijetu koji se neprekidno mijenja.

II. Opće politike

Poduzeća bi trebala voditi računa o svim postojećim politikama u zemljama u kojima posluju i voditi računa o stajalištima drugih zainteresiranih strana. U tom pogledu:

A. poduzeća bi trebala:

1. pridonositi napretku u području gospodarstva, okoliša i društva u cilju ostvarivanja održivog razvoja;
2. poštivati međunarodno priznata prava onih strana na koje njihove aktivnosti utječu;
3. poticati lokalnu izgradnju kapaciteta kroz usku suradnju s lokalnom zajednicom, što uključuje poslovne interese, i razvoj aktivnosti poduzeća na domaćem tržištu i stranim tržištima u skladu s potrebom za poštenom poslovnom praksom;
4. poticati formiranje ljudskog kapitala, posebice kroz stvaranje mogućnosti zapošljavanja i izobrazbe zaposlenika;
5. suzdržati se od traženja ili prihvaćanja izuzeća koja nisu predviđena zakonskim ili regulatornim okvirom u području ljudskih prava, okoliša, zdravlja, sigurnosti, rada, oporezivanja, financijskih poticaja i drugih pitanja;
6. podržavati i poštivati načela dobrog korporativnog upravljanja te razvijati i primjenjivati prakse dobrog korporativnog upravljanja, uključujući u okviru grupacija poduzeća;
7. razvijati i primjenjivati svrsishodne samoregulacijske prakse i sustave upravljanja koji pridonose izgradnji pouzdanih odnosa i međusobnog povjerenja između poduzeća i zajednica u kojima posluju;
8. poticati radnike zaposlene u multinacionalnim poduzećima da prouče i poštuju politike poduzeća putem primjerene diseminacije tih politika, uključujući u sklopu programa izobrazbe;

9. suzdržati se od diskriminatornih ili disciplinskih mjera protiv radnika koji u dobroj vjeri obavijeste upravu ili, po potrebi, nadležna tijela javne vlasti, o praksama koje predstavljaju nepoštivanje zakona, *Smjernica* ili politika poduzeća;
10. primjenjivati postupak dužne pažnje utemeljene na rizicima, primjerice uključivanjem dužne pažnje u sustave upravljanja rizikom u poduzeću, radi identifikacije, sprečavanja i ublažavanja stvarnih i mogućih štetnih učinaka, kako je opisano u točkama 11. i 12., i opisati pristup rješavanju problema takvih štetnih učinaka. Priroda i opseg dužne pažnje ovise o konkretnim okolnostima;
11. nastojati da njihove aktivnosti ne uzrokuju ili ne pogoršaju štetne učinke u područjima koja su obuhvaćena *Smjernicama* i otklanjati štetne učinke kada nastanu;
12. nastojati spriječiti ili ublažiti štetne učinke kojima nisu pridonijela kada postoje poslovni odnosi koji izravno povezuju te učinke s njihovim poslovanjem, proizvodima ili uslugama. Ova preporuka ne predstavlja namjeru da se odgovornost prebaci sa subjekta koji uzrokuje štetan učinak na poduzeće koje ima poslovni odnos s tim subjektom;
13. uz rješavanje problema štetnih učinaka u područjima koja su obuhvaćena ovim *Smjernicama*, poticati, kad je to izvedivo, poslovne partnere, što uključuje dobavljače i podizvođače, da poštuju načela odgovornog poslovanja u skladu sa *Smjernicama*;
14. omogućiti relevantnim zainteresiranim stranama da izraze svoja stajališta u pogledu planiranja i odlučivanja o projektima ili drugim aktivnostima koje mogu znatno utjecati na lokalne zajednice, kako bi se ta stajališta mogla uzeti u obzir;
15. izbjegavati neprimjereno uključivanje u lokalne političke aktivnosti.

B. Poduzeća se ovim putem potiču da:

1. podržavaju, u skladu sa svojim mogućnostima, aktivnosti suradnje na odgovarajućim forumima u cilju promicanja internetske slobode kroz uvažavanje slobode izražavanja, okupljanja i udruživanja na internetu;
2. sudjeluju ili podržavaju, po potrebi, privatne ili višedioničke inicijative i socijalni dijalog o odgovornom upravljanju opskrbnim lancem, pod uvjetom da se u sklopu tih inicijativa vodi računa o njihovu mogućem utjecaju na zemlje u razvoju i postojeće međunarodno priznate standarde.

Napomene uz poglavlje *Opće politike*

1. Poglavlje *Opće politike* iz *Smjernica* je prvo poglavlje koje sadrži konkretne preporuke upućene poduzećima. Važno je zbog toga što određuje smjer i utvrđuje temeljna zajednička načela za konkretne preporuke iz sljedećih poglavlja.
2. Poduzeća se potiču da surađuju s vladama na izradi i provedbi politika i zakona. Stajališta drugih zainteresiranih strana u cijelom društvu, što uključuje lokalnu zajednicu, kao i poslovne interese, uzmu li se u obzir, mogu oplemeniti taj proces. Također se prepoznaje da bi vlade trebale njegovati transparentan pristup u svom odnosu s poduzećima i savjetovati se s poslovnim sektorom o istim pitanjima. Poduzeća treba promatrati kao partnere koji zajedno s vladom rade na razvoju i primjeni dobrovoljnih, ali i regulatornih pristupa politikama (uz *Smjernice* kao jednu od sastavnica) koje na njih utječu.
3. Aktivnosti multinacionalnih poduzeća i održivi razvoj ne smiju biti u sukobu te je svrha je *Smjernica* promicati komplementarnost u tom pogledu. Naime, povezanost napretka koji se ostvaruje u područjima gospodarstva, društva i okoliša je ključna za ostvarivanje održivog razvoja.⁴
4. U IV. poglavlju razmatraju se opće preporuke o ljudskim pravima iz točke A.2.
5. U *Smjernicama* se također prepoznaje da multinacionalna poduzeća mogu pridonijeti jačanju lokalnih kapaciteta kroz aktivnosti u lokalnim zajednicama te ih se potiče da pridonese razvoju zajednica na taj način. Slično tomu, preporuka o formiranju ljudskog kapitala usmjerena je na budućnost te izrijeком priznaje da multinacionalna poduzeća mogu pridonijeti osobnom razvoju svojih zaposlenika i odnosi se na prakse zapošljavanja, ali i izobrazbu i druge načine razvoja zaposlenika. Formiranje ljudskog kapitala podrazumijeva izbjegavanje diskriminacije prilikom zapošljavanja i u sklopu promidžbene prakse, cjeloživotno učenje i druge oblike osposobljavanja na radnom mjestu.
6. U *Smjernicama* se preporučuje da poduzeća, načelno gledano, ne traže primjenu izuzeća koja nisu predviđena zakonskim ili regulatornim okvirom u području ljudskih prava, okoliša, zdravlja, sigurnosti, rada, oporezivanja, financijskih poticaja i drugih pitanja, što ne utječe na pravo poduzeća da traže promjene

4. Svjetska komisija za okoliš i razvoj iz 1987. (Brundtlandičina komisija) dala je jednu od najšire prihvaćenih definicija održivog razvoja: „Razvoj koji ispunjava potrebe današnjice, a pritom ne ugrožava sposobnost budućih generacija da ispune svoje potrebe.“

zakonskog ili regulatornog okvira. Riječi „ili prihvaćanja“ skreću pažnju na ulogu države u nuđenju takvih izuzeća. Iako se takve preporuke obično upućuju vladama, one se izravno odnose i na multinacionalna poduzeća. Međutim, važno je istaknuti kako postoje slučajevi kada je odobravanje određenih izuzeća od primjene zakona ili drugih politika zbog opravdanih razloga iz područja javnih politika u skladu s tim zakonima. Poglavlja o politikama u području zaštite okoliša i tržišnog natjecanja predstavljaju takve primjere.

7. U *Smjernicama* se preporučuje da poduzeća primjenjuju dobre prakse korporativnog upravljanja iz OECD-ovih *Načela korporativnog upravljanja*. Ta načela uključuju zaštitu prava dioničara i što jednostavnije ostvarivanje tih prava, a to uključuje i pravičan tretman dioničara. Poduzeća bi trebala uvažavati prava dioničara propisana zakonom ili utvrđena međusobnim ugovorima i poticati aktivnu suradnju s dionicima u cilju stvaranja bogatstva, otvaranja novih radnih mjesta i održivosti financijski stabilnih poduzeća.
8. Prema tim *Načelima*, odbori matičnih subjekata trebaju brinuti o strateškom vođenju poduzeća i učinkovitom nadzoru uprave te odgovorno postupati prema poduzeću i dioničarima vodeći računa o interesima zainteresiranih strana. Prilikom obavljanja tih dužnosti, odbori moraju osigurati integritet računovodstvenih sustava i sustava za financijsko izvještavanje u svojim poduzećima, uključujući neovisne revizije, odgovarajuće sustave kontrole, posebno u području upravljanja rizicima, financijske i operativne kontrole, te poštivanje zakona i relevantnih standarda.
9. *Načela* obuhvaćaju i grupe poduzeća, mada će odbori područnih poduzeća možda podlijeagati obvezama iz zakonskih propisa država ili teritorijalnih jedinica u kojima su osnovana. Kad god je to moguće, načela o usklađenosti i primjeni sustava kontrole primjenjuju se i na podružnice. Nadalje, nadzor upravljanja od strane odbora uključuje kontinuirano preispitivanje internih struktura kojim se utvrđuje jasna linija odgovornosti uprave u cijeloj grupi.
10. Preporuke za multinacionalna poduzeća u državnom vlasništvu odnose se i na privatna poduzeća, ali pažnja javnosti često je mnogo veća u slučajevima kada je država krajnji vlasnik poduzeća. OECD-ove *Smjernice o korporativnom upravljanju poduzećima u državnom vlasništvu* koristan su vodič, namijenjen upravo takvim poduzećima, a sadrže preporuke koje mogu osigurati znatno bolje upravljanje.
11. Iako odgovornost za unapređenje pravnog i institucionalnog regulatornog okvira snose prvenstveno vlade, postoje snažni poslovni argumenti u korist primjene dobrog korporativnog upravljanja u poduzećima.

12. Mreža nevladinih instrumenata i aktivnosti samoregulacije različitih aspekata korporativnog ponašanja, kao i odnosa između poslovnog sektora i društva, sve više raste. U tom pogledu, posebno su zanimljiva nastojanja koja se poduzimaju u financijskom sektoru. Poduzeća shvaćaju da njihove aktivnosti često utječu na društvo i na okoliš. Uspostava praksi samoregulacije i sustava upravljanja u poduzećima koja žele pridonijeti napretku u području društva i okoliša – a time i održivom razvoju – služi kao primjer takvih nastojanja. Također, razvoj takvih praksi može osnažiti konstruktivne odnose između poduzeća i zajednica u kojima posluju.
13. U svjetlu uvođenja samoregulacijskih praksi, od poduzeća se očekuje da rade na podizanju svijesti o politikama poduzeća među zaposlenicima. Također se preporučuje primjena mjera za zaštitu „zviždača“ koji postupaju u dobroj vjeri, što uključuje zaštitu zaposlenika koji nadležnim javnim tijelima prijave nezakonite prakse u slučajevima kada se pravovremeno ne poduzmu koraci u cilju otklanjanja takvih nezakonitih praksi ili bez obzira na to što se time izlažu vjerojatnom riziku od negativnih posljedica. Takva zaštita posebno je važna za inicijative u cilju suzbijanja podmićivanja i zaštite okoliša, ali i za druge preporuke iz *Smjernica*.
14. Za potrebe *Smjernica*, „dužna pažnja“ označuje proces kojim poduzeća mogu identificirati, spriječiti i ublažiti stvarne i moguće štetne učinke, ali i objasniti kako pristupaju rješavanju problema štetnih učinaka, a koji čini sastavni dio procesa donošenja poslovnih odluka i sustava upravljanja rizicima. Dužna pažnja se može ugraditi u šire sustave upravljanja rizicima u poduzećima pod uvjetom da ne bude ograničena samo na identifikaciju i upravljanje materijalnim rizicima za poduzeće, nego da također obuhvaća rizik štetnih učinaka u područjima koja su obuhvaćena *Smjernicama*. Problem mogućih štetnih učinaka rješava se prevencijom ili ublažavanjem, a problem stvarnih štetnih učinaka rješava se mjerama sanacije. *Smjernice* se odnose na štetne učinke što su ih poduzeća sama izazvala ili kojima su pridonijela ili koji su izravno vezani za njihovo poslovanje, proizvode ili usluge kroz poslovne odnose kako je opisano u točkama A.11 i A.12. Primjena dužne pažnje može pomoći poduzećima da izbjegnu rizik od nastanka takvih štetnih učinaka. Za potrebe ove preporuke, izraz „pridonijeti štetnom učinku“ označuje važnu ulogu u nastanku štetnog učinka, što podrazumijeva aktivnost koja uzrokuje, omogućuje ili potiče neki drugi subjekt da uzrokuje štetan učinak, ali ne uključuje neznatne ili zanemarive uloge. Izraz „poslovni odnos“ obuhvaća odnose s poslovnim partnerima, subjektima u opskrbnom lancu i drugim nevladinim ili vladinim tijelima koja su izravno povezana s poslovanjem, proizvodima ili uslugama poduzeća. Preporuka iz točke A.10 odnosi se na područja

obuhvaćena *Smjernicama* koja su vezana za štetne učinke. Ne odnosi se na poglavlja o znanosti i tehnologiji, tržišnom natjecanju i oporezivanju.

15. Na prirodu i opseg dužne pažnje, poput mjera koje se poduzimaju ovisno o situaciji, utječu razni čimbenici poput veličine poduzeća, poslovnog konteksta, posebnih preporuka iz *Smjernica* i ozbiljnosti štetnih učinaka. Posebne preporuke o dužnoj pažnji u području ljudskih prava nalaze se u IV. poglavlju.
16. Poduzeća koja imaju mnogo dobavljača potiču se da prepoznaju područja na kojima je rizik štetnih učinaka najveći i, na temelju te procjene rizika, utvrde redoslijed važnosti dobavljača s gledišta dužne pažnje.
17. Nastojanje da aktivnosti poduzeća ne uzrokuju ili ne pogoršaju štetne učinke u područjima koja su obuhvaćena *Smjernicama* odnosi se i na aktivnosti u opskrbnom lancu. Postoje različiti oblici odnosa u opskrbnom lancu uključujući, npr. franšize, licenciranje ili podugovaranje. Subjekti u opskrbnom lancu često su također multinacionalna poduzeća pa se *Smjernice* odnose i na njih, pod uvjetom da posluju u državama koje su pristupile Deklaraciji ili iz tih država.
18. U okviru opskrbnog lanca poduzeća, ako poduzeće utvrdi da postoji rizik od štetnog učinka uzrokovanog djelovanjem poduzeća, trebalo bi poduzeti potrebne korake kojima će okončati ili spriječiti taj učinak.
19. Ako poduzeće utvrdi da postoji rizik od štetnog učinka kojem bi poduzeće moglo pridonijeti, trebalo bi poduzeti potrebne korake kojima će okončati ili spriječiti pridonnošenje štetnom učinku i iskoristiti svoj utjecaj u cilju ublažavanja svih preostalih učinaka u najvećoj mogućoj mjeri. Smatra se da utjecaj postoji kada poduzeće može navesti subjekt koji uzrokuje štetu da promijeni svoje štetne prakse.
20. Očekivanja iz točke A.12 znače da bi poduzeće, samostalno ili u suradnji s drugim subjektima, ovisno o situaciji, trebalo iskoristi svoj utjecaj i djelovati na subjekt koji uzrokuje štetan učinak u cilju sprečavanja ili ublažavanja tog učinka.
21. U *Smjernicama* se prepoznaje da postoje praktična ograničenja što se tiče mogućnosti poduzeća da potaknu dobavljače na promjenu ponašanja. Ta ograničenja vezana su za karakteristike proizvoda, broj dobavljača, strukturu i složenost opskrbnog lanca, tržišni položaj poduzeća u odnosu na njegove dobavljače ili druge subjekte u opskrbnom lancu. Međutim, poduzeća isto tako mogu utjecati na dobavljače putem ugovornih odredbi, npr. putem ugovora o upravljanju, uvjeta za angažiranje dobavljača, ugovora o prijenosu glasačkih prava između poduzeća i ugovora o licenci ili franšizi. Drugi

čimbenici koji utječu na odluku o primjerenom postupanju prema identificiranim rizicima uključuju ozbiljnost i vjerojatnost štetnih učinaka, ali i važnost dotičnog dobavljača za poduzeće.

22. U okviru poslovnih odnosa, primjerene reakcije mogu uključivati nastavak odnosa s dobavljačem tijekom provedbe mjera u cilju ublažavanja rizika, privremeni prekid odnosa za vrijeme provedbe mjera u cilju ublažavanja rizika, ili, u krajnjem slučaju, prekid odnosa s dobavljačem nakon neuspjelih pokušaja ublažavanja rizika ili kada poduzeće ocijeni da ublažavanje nije moguće ili pak zbog ozbiljnosti štetnog učinka. Poduzeće bi također trebalo voditi računa o mogućem štetnom učinku odluke o prekidu odnosa na društvo ili gospodarstvo.
23. Zajedno s drugim zainteresiranim stranama, poduzeća se također mogu angažirati na suradnji s dobavljačima i drugim subjektima u opskrbnom lancu radi unapređenja njihove učinkovitosti, što može uključivati izobrazbu radnika i druge oblike jačanja kapaciteta, i promicanja integracije načela odgovornog poslovanja u skladu sa *Smjernicama* u njihove poslovne prakse. Kada dobavljači imaju više klijenata i mogu biti suočeni s proturječnim zahtjevima različitih kupaca, poduzeća se potiču da se uključe u suradničke sektorske napore zajedno s drugim poduzećima koja imaju iste dobavljače u cilju koordiniranja politika opskrbnog lanca i strategija za upravljanje rizicima, što uključuje razmjenu informacija, pri čemu moraju izbjegavati moguće protutržišne učinke.
24. Poduzeća se također potiču da se uključe u privatne ili višedioničke inicijative i socijalni dijalog o odgovornom upravljanju opskrbnim lancem, kao što su inicijative uspostavljene u sklopu proaktivne agende u skladu s Odlukom Vijeća OECD-a o OECD-ovim *Smjernicama za multinacionalna poduzeća* i priloženim Proceduralnim smjernicama.
25. Angažman dionika uključuje procese interakcije s relevantnim dionicima kroz, na primjer, sastanke, rasprave ili savjetovanja. Učinkovit angažman dionika podrazumijeva dvosmjernu komunikaciju i temelji se na dobroj vjeri sudionika na obje strane. Njihov angažman može biti naročito koristan u planiranju i donošenju odluka o projektima i drugim aktivnostima koje obuhvaćaju, na primjer, intenzivno korištenje tla ili vode, što može znatno utjecati na lokalne zajednice.
26. Točka B.1 skreće pažnju na važan novi problem. Njome se ne utvrđuju novi standardi i ne pretpostavlja se da će novi standardi biti utvrđeni. Prepoznaje se da je riječ o problemu koji će utjecati na interese poduzeća i da njihovo sudjelovanje u raspravi o toj problematici,

zajedno s drugim zainteresiranim stranama, može pomoći poduzećima i drugim dionicima da bolje razumiju relevantna pitanja i pozitivno pridonese njihovu rješavanju. Prepoznaje se da ta problematika može biti višedimenzionalna i naglašava se potreba za suradnjom u okviru odgovarajućih foruma. Preporuka iz ove točke ne utječe na stajališta država u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO) o elektroničkoj trgovini. Zanimarivanje drugih važnih interesa u području javnih politika u pogledu korištenja interneta, koje treba uzeti u obzir,⁵ nije namjera ove preporuke. Konačno, kao ni *Smjernice* u cjelini, uvođenje proturječnih zahtjeva za poduzeća, kako je to definirano točkama 2. i 8. iz poglavlja o konceptima i načelima iz *Smjernica*, nije namjera preporuke iz ove točke kao ni *Smjernica* u cjelini.

27. Na kraju, važno je istaknuti da samoregulacija i druge slične inicijative, uključujući *Smjernice*, nikako ne smiju nezakonito ograničavati tržišno natjecanje i ne mogu zamijeniti učinkovit pravni okvir i regulaciju, za što su odgovorne vlade. Podrazumijeva se da bi multinacionalna poduzeća, prilikom izrade pravilnika ili osmišljavanja praksi samoregulacije, trebala izbjegavati učinke koji mogu narušiti trgovinu ili ulaganja.

5. Neke su se države u tom pogledu pozvale na Tunišku agendu za informacijsko društvo iz 2005.

III. Objavljivanje informacija

1. Poduzeća bi se trebala pobrinuti za pravovremeno objavljivanje točnih informacija o svim bitnim pitanjima koja su vezana za njihove aktivnosti, strukturu, financijsko stanje, poslovne rezultate, vlasništvo i upravljanje. Objavljene informacije trebale bi se odnositi na cijelo poduzeće i, kad je to primjereno, biti prikazane po poslovnim linijama ili zemljopisnim područjima. Politike poduzeća o objavljivanju informacija trebale bi biti prilagođene prirodi, veličini i lokaciji poduzeća, vodeći računa o troškovima, poslovnim tajnama i drugim čimbenicima koji utječu na tržišno natjecanje.
2. Politike poduzeća o objavljivanju informacija trebale bi obuhvaćati bitne informacije, uključujući, ali ne ograničeno na sljedeće podatke:
 - a) financijski i poslovni rezultati poduzeća;
 - b) ciljevi poduzeća;
 - c) vlasništvo nad većim udjelima i glasačka prava, uključujući strukturu i odnose unutar grupe poduzeća, kao i mehanizme za poboljšanje kontrole;
 - d) politika naknada za članove odbora i nositelje ključnih izvršnih funkcija te informacije o članovima odbora, uključujući informacije o njihovim kvalifikacijama, postupku odabira, članstvu u upravnim odborima drugih poduzeća i o tome smatra li odbor da su svi članovi odbora nezavisni;
 - e) transakcije s povezanim stranama;
 - f) predvidljivi faktori rizičnosti;
 - g) pitanja koja se odnose na radnike i druge zainteresirane strane;
 - h) upravljačke strukture i politike, posebno sadržaj svih postojećih pravila ili politika korporativnog upravljanja i proces njihove provedbe.
3. Poduzeća se potiču da priopćavaju i dodatne informacije, koje mogu uključivati sljedeće:
 - a) izjave o vrijednostima ili izjave o poslovanju namijenjene javnoj objavi, uključujući informacije o politikama poduzeća koje se

- odnose na pitanja obuhvaćena *Smjernicama* ako su takve informacije bitne za aktivnosti poduzeća;
- b) pravila i druge kodekse ponašanja kojih se poduzeće pridržava, datum kada su usvojeni te zemlje i subjekte na koje se odnose;
 - c) usklađenost poduzeća s takvim izjavama i kodeksima;
 - d) informacije o sustavima interne revizije, sustavima za upravljanje rizicima i sustavima za osiguravanje usklađenosti sa zakonima i propisima;
 - e) informacije o odnosima s radnicima i drugim dionicima.
4. Poduzeća bi trebala primjenjivati visoke standarde kvalitete u području računovodstva te objavljivanja financijskih i nefinancijskih podataka, uključujući izvještaje u području okoliša i društva ako se takvi izvještaji izrađuju. Trebala bi posebno navesti standarde ili politike koje se odnose na prikupljanje i objavljivanje informacija. Nezavisan, stručan i kvalificiran revizor trebao bi provesti godišnju reviziju kao vanjsko i objektivno jamstvo za odbor i dioničare o tome da financijski izvještaji pošteno prikazuju financijsko stanje i rezultate poduzeća u svakom bitnom pogledu.

Komentari uz poglavlje *Objavljivanje informacija*

28. Svrha poglavlja o objavljivanju informacija je pridonijeti boljem razumijevanju poslovanja multinacionalnih poduzeća. Pristup jasnim i potpunim informacijama o poduzećima važan je za niz različitih korisnika, od dioničara i financijske zajednice do drugih zainteresiranih strana poput radnika, lokalnih zajednica, posebnih interesnih skupina, vlada i društva u cjelini. Kako bi javnost bolje razumjela poduzeća i njihov utjecaj na društvo i okoliš, poduzeća bi trebala poslovati transparentno i uvažavati zahtjeve javnosti za informacijama, koji postaju sve opsežniji.
29. Informacije koje se spominju u ovom poglavlju odnose se na objavljivanje informacija iz dva različita područja. Prvi skup preporuka o objavljivanju informacija jednak je preporukama iz OECD-ovih *Načela korporativnog upravljanja*. Napomene o preporukama iz *Načela* sadrže dodatne smjernice te se preporuke iz *Smjernica* trebaju tumačiti u skladu s time. Prvi skup preporuka može se dopuniti preporukama iz drugog skupa te se poduzeća potiču da ih se pridržavaju. Preporuke o objavljivanju prvenstveno se odnose na poduzeća koja su uvrštena na burzu. Kada su primjenjive s obzirom na prirodu, veličinu i lokaciju poduzeća, također bi trebale služiti kao koristan alat za poboljšanje

korporativnog upravljanja u poduzećima koja nisu uvrštena na burzu, kao što su privatna poduzeća ili poduzeća u državnom vlasništvu.

30. Ne očekuje se da će preporuke o objavljivanju informacija rezultirati nerazumnim administrativnim ili troškovnim opterećenjem poduzeća. Od poduzeća se jednako tako ne očekuje da objavljuju informacije koje mogu ugroziti njihov položaj u tržišnom natjecanju, pod uvjetom da se ne radi o informacijama koje su nužne za donošenje potpuno informiranih odluka o ulaganju i izbjegavanje zavaravanja investitora. Za potrebe određivanja minimuma informacija koje bi poduzeća trebala objavljivati, u *Smjernicama* se koristi koncept bitnih informacija. Bitne informacije mogu se definirati kao informacije čije bi izostavljanje ili netočno navođenje moglo utjecati na ekonomske odluke korisnika tih informacija.
31. U *Smjernicama* se općenito navodi da se informacije trebaju pripremati i objavljivati u skladu s visokim standardima kvalitete u području računovodstva te objavljivanja financijskih i nefinancijskih informacija. To omogućuje znatno bolje praćenje poduzeća s gledišta investitora zahvaljujući većoj pouzdanosti i usporedivosti izvještaja te boljem uvidu u rezultate poduzeća. Nezavisna godišnja revizija, u skladu sa *Smjernicama*, trebala bi osigurati bolju kontrolu i usklađenost poduzeća.
32. Objavljivanje informacija razmatra se s dva gledišta. Prvi skup preporuka predviđa pravovremeno objavljivanje točnih informacija o svim bitnim pitanjima koja se odnose na korporaciju, uključujući financijsko stanje, vlasništvo i upravljanje. Od trgovačkih društava također se očekuje da objave dovoljno informacija o naknadi za članove odbora i nositelje ključnih izvršnih funkcija (po osobama ili u zbirnom iznosu) kako bi investitori dobili mogućnost pravilno procijeniti troškove i koristi plana naknada, kao i učinke programa nagrađivanja, poput programa dodjele dionice, na poslovanje. Transakcije s povezanim stranama i bitni predvidljivi faktori rizičnosti također predstavljaju važne informacije koje bi poduzeća trebala objavljivati, što se također odnosi na bitna pitanja vezana za radnike i druge zainteresirane strane.
33. U *Smjernicama* se potiče i primjena praksi objavljivanja informacija ili komunikacijskih praksi iz drugog skupa preporuka za područja u kojima se standardi izvještavanja tek utvrđuju, poput izvještavanja u području društva, okoliša i rizika. To se posebno odnosi na emisije stakleničkih plinova. Naime, područje praćenja emisija širi se na izravne i neizravne, postojeće i buduće emisije, ali i korporativne emisije i emisije vezane za proizvode; bioraznolikost je još jedan takav primjer. Uz informacije o poslovnim rezultatima, mnoga poduzeća objavljuju i informacije o brojnim drugim temama jer drže kako time mogu pokazati da su posvećena društveno prihvatljivom poslovanju. U nekim slučajevima,

objavljivanje takvih informacija – ili pak komunikacija s javnošću i drugim stranama na koje aktivnosti poduzeća izravno utječu – može se odnositi na subjekte koji nisu obuhvaćeni financijskim izvještajima poduzeća. Na primjer, može obuhvaćati informacije o aktivnostima podizvođača i dobavljača ili pak partnera u zajedničkom pothvatu. Objavljivanje takvih informacija posebno je korisno za praćenje prijenosa aktivnosti koje su štetne za okoliš na partnere.

34. Brojna poduzeća usvojila su mjere koje im pomažu osigurati usklađenost sa zakonskim propisima i standardima poslovanja, ali i povećati transparentnost poslovanja. Sve više tvrtki usvaja dobrovoljne kodekse korporativnog ponašanja kao izraz posvećenosti etičkim vrijednostima u području okoliša, ljudskih prava, radnih standarda, zaštite potrošača, oporezivanja i slično. Postoje specijalizirani sustavi upravljanja koji pomažu poduzećima ispuniti preuzete obveze ili se radi na razvoju takvih sustava te se oni neprekidno unapređuju – uključuju informacijske sustave, operativne procedure i zahtjeve u pogledu izobrazbe. Poduzeća surađuju s nevladinim i međuvladinim organizacijama na izradi standarda izvještavanja koji će omogućiti poduzećima da bolje predstavljaju utjecaj svojih aktivnosti na rezultate u području održivog razvoja (na primjer, Globalna inicijativa za izvještavanje).
35. Poduzeća se potiču da osiguraju jednostavan i ekonomičan pristup objavljenim informacijama i razmotre mogućnost primjene informacijskih tehnologija radi ostvarivanja tog cilja. Poduzeća bi se trebala pobrinuti za to da informacije koje pruže korisnicima na domaćem tržištu također budu dostupne svim zainteresiranim stranama. Poduzeća mogu poduzeti posebne korake u cilju osiguravanja dostupnosti informacija zajednicama koje nemaju pristup tiskanim medijima (na primjer, siromašnijim zajednicama na koje aktivnosti poduzeća izravno utječu).

IV. Ljudska prava

Države su dužne štiti ljudska prava. U okviru međunarodno priznatih ljudskih prava, obveza iz područja međunarodnih ljudskih prava što su ih preuzele zemlje u kojima posluju, kao i relevantnih domaćih zakona i propisa, poduzeća bi trebala:

1. poštivati ljudska prava, što znači da bi trebala izbjegavati kršenje ljudskih prava i rješavati probleme štetnih učinaka svog djelovanja na ljudska prava;
2. u okviru svojih aktivnosti, izbjegavati uzrokovati ili pridonositi štetnim učincima na ljudska prava i otklanjati takve učinke kada do njih dođe;
3. nastojati pronaći načine za sprečavanje ili ublažavanje štetnih učinaka na ljudska prava koji su izravno vezani za njihovo poslovanje, proizvode ili usluge kroz poslovne odnose, čak i u slučajevima kada sama poduzeća nisu pridonijela tim učincima;
4. imati politiku kojom se obvezuju poštivati ljudska prava;
5. primjenjivati dužnu pažnju u području ljudskih prava ovisno o svojoj veličini, prirodi i kontekstu poslovanja te ozbiljnosti rizika od štetnih učinaka na ljudska prava.
6. provoditi ili se uključiti u legitimne procese u cilju otklanjanja štetnih učinaka na ljudska prava kada utvrde da su uzrokovala takve učinke ili da su im pridonijela.

Komentari uz poglavlje *Ljudska prava*

36. Ovo poglavlje počinje uvodnim napomenama koje utvrđuju okvir za konkretne preporuke o poštivanju ljudskih prava upućene poduzećima. Temelji se na UN-ovu okvirnom programu za poduzetništvo i ljudska prava *Zaštita, poštovanje i pomoć* te je u skladu s vodećim načelima za provedbu tog programa.
37. U uvodnim napomenama i prvoj točki ističe se da su države dužne štiti ljudska prava i da bi poduzeća, bez obzira na veličinu,

sektor, kontekst poslovanja, vlasništvo i strukturu, trebala poštivati ljudska prava u svim zemljama u kojima posluju. Poštivanje ljudskih prava je globalni standard očekivanog ponašanja poduzeća bez obzira na sposobnost i/ili spremnost država da ispune svoje obveze u području ljudskih prava i ne umanjuje te obveze.

38. Nesposobnost država da provedu relevantne nacionalne zakone ili ispune međunarodne obveze u području ljudskih prava ili možebitno kršenje takvih zakona ili međunarodnih obveza ne utječe na očekivanje da će poduzeća poštivati ljudska prava. U državama gdje su na snazi nacionalni zakoni i propisi koji su u sukobu s međunarodno priznatim ljudskim pravima, poduzeća bi trebala nastojati pronaći način da poštuju ljudska prava u najvećoj mogućoj mjeri, a da pritom ne krše domaće zakone, u skladu s točkom 2. iz poglavlja *Koncepti i načela*.
39. U svakom slučaju i bez obzira na zemlju ili kontekst poslovanja poduzeća, trebalo bi spomenuti barem međunarodno priznata ljudskim prava utvrđena u Međunarodnoj povelji o ljudskim pravima, koja se sastoji od Opće deklaracije o ljudskim pravima i najvažnijih instrumenata u kojima je kodificirana, a to su Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima i Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, kao i načela o temeljnim pravima iz Deklaracije Međunarodne organizacije rada o temeljnim načelima i pravima pri radu iz 1998.
40. Poduzeća mogu utjecati na čitav spetakar međunarodno priznatih ljudskih prava. U praksi, u nekim sektorima ili kontekstima, neka ljudska prava možda će biti ugroženija od ostalih pa će se takvim pravima posvećivati veća pažnja. Međutim, situacije se može promijeniti i stoga će s vremena na vrijeme biti potrebno ponovno razmotriti stanje na području ljudskih prava općenito. Ovisno o okolnostima, poduzeća će možda morati razmotriti mogućnost primjene dodatnih standarda. Na primjer, poduzeća bi trebala osigurati zaštitu ljudska prava osoba iz posebnih skupina ili populacija koje zahtijevaju posebnu pažnju u slučajevima kada mogu štetno utjecati na njihova ljudska prava. S tim u vezi, u instrumentima Ujedinjenih naroda posebno se razmatra problematika prava starosjedilačkih naroda, vjerskih i jezičnih manjina, žena, djece, osoba s invaliditetom te migrantskih radnika i njihovih obitelji. Štoviše, u slučaju oružanih sukoba poduzeća bi trebala poštivati standarde međunarodnog humanitarnog prava koji im mogu pomoći da ne uzrokuju ili ne pridonesu štetnim učincima kada posluju u tako zahtjevnom okruženju.

41. U točki 1., rješavanje problema stvarnih i mogućih štetnih učinaka na ljudska prava podrazumijeva poduzimanje odgovarajućih mjera u cilju identifikacije, sprečavanja, kad je to moguće, i ublažavanja mogućih učinaka na ljudska prava, otklanjanje posljedica stvarnih učinaka i opisivanje pristupa rješavanju problema štetnih utjecaja na ljudska prava. Izraz „kršenje“ odnosi se na moguće štetne utjecaje poduzeća na ljudska prava pojedinaca.
42. U točki 2. poduzećima se preporučuje da svojim aktivnostima ne uzrokuju i ne pridonose štetnim učincima na ljudska prava i da otklanjaju takve učinke kada do njih dođe. „Aktivnosti“ uključuje radnje, ali i propuste. Kada uzrokuje ili bi moglo uzrokovati štetan učinak na ljudska prava, poduzeće bi trebalo poduzeti potrebne korake koji će okončati ili spriječiti taj učinak. Kada poduzeće pridonese ili bi moglo pridonijeti takvom utjecaju, trebalo bi poduzeti potrebne korake koji će okončati ili spriječiti pridonosenje štetnom učinku i iskoristiti svoj utjecaj u cilju ublažavanja svih preostalih štetnih učinaka u najvećoj mogućoj mjeri. Smatra se da utjecaj postoji kada poduzeće može navesti subjekt koji uzrokuje štetne učinke na ljudska prava da promijeni svoje prakse.
43. U točki 3. govori se o kompleksnijim situacijama, kada poduzeće nije pridonijelo štetnom učinku na ljudska prava, ali je taj učinak ipak izravno vezan za njegovo poslovanje, proizvode ili usluge kroz poslovni odnos s nekim drugim subjektom. Točka 3. ne predstavlja namjeru da se odgovornost prebaci sa subjekta koji je uzrokovao štetan učinak na ljudska prava na poduzeće koje ima poslovni odnos s tim subjektom. Očekivanja iz točke 3. podrazumijevaju da poduzeće, samostalno ili u suradnji s drugim subjektima, ovisno o situaciji, iskoristi svoj utjecaj i djeluje na subjekt koji uzrokuje štetan učinak na ljudska prava u cilju sprečavanja ili ublažavanja tog učinka. „Poslovni odnosi“ uključuju odnose s poslovnim partnerima, subjektima u opskrbnom lancu i drugim nevladinim ili vladinim tijelima koji su izravno povezana s poslovanjem, proizvodima ili uslugama poduzeća. Prilikom određivanja odgovarajućeg postupanja u takvim situacijama vodit će se računa o različitim čimbenicima, kao što je utjecaj poduzeća na dotični subjekt, važnost poslovnog odnosa za poduzeće, ozbiljnost učinka i mogućnost da raskid odnosa sa subjektom uzrokuje štetne učinke na ljudska prava.
44. U točki 4. preporučuje se da poduzeća usvoje izjavu u obliku politike, u kojoj će istaknuti svoju posvećenost poštivanju ljudskih prava, a: (i) koju je odobrila najviša razina u poduzeću; (ii) koja se temelji na relevantnim internim i/ili vanjskim stručnim izvorima; (iii) koja utvrđuje očekivanja u pogledu poštivanja ljudskih prava za osoblje, poslovne partnere i druge strane koje su izravno vezane za poslovanje, proizvode

ili usluge poduzeća; (iv) koja mora biti javno dostupna i koja se mora priopćiti svim članovima osoblja, poslovnim partnerima i drugim relevantnim stranama u poduzeću i izvan njega;; (v) koja mora biti integrirana u poslovne politike i procedure potrebne za njezinu provedbu u cijelom poduzeću.

45. U točki 4. preporučuje se da poduzeća primjenjuju dužnu pažnju u području ljudskih prava. Dužna pažnja u području ljudskih prava uključuje procjenu stvarnih i mogućih učinaka na ljudska prava, integraciju rezultata procjene i postupanje u skladu s njima, praćenje reakcija kao i komunikaciju o pristupu otklanjanju učinaka. Dužna pažnja u području ljudskih prava može se uklopiti u šire sustave upravljanja rizicima u poduzeću pod uvjetom da ne bude ograničena samo na identifikaciju i upravljanje materijalnim rizicima za to poduzeće, nego da obuhvati i rizike za nositelje prava. S obzirom na to da se rizici u području ljudskih prava mogu mijenjati s vremenom, kako se razvija poslovanje i kontekst poslovanja poduzeća, dužna pažnja podrazumijeva kontinuirane napore. Dodatne smjernice o dužnoj pažnji, uključujući primjenu dužne pažnje u opskrbnom lancu, i primjerenim odgovorima na rizike koji se javljaju u opskrbnim lancima nalaze se u točkama A.10 do A.12 u poglavlju *Opće politike* i komentarima uz to poglavlje.
46. Kada poduzeća, kroz primjenu dužne pažnje u području ljudskih prava ili na neki drugi način, utvrde da su uzrokovala štetne učinke ili pridonijela nastanku štetnih učinaka, *Smjernice* preporučuju poduzećima da uspostave procese koji će omogućiti otklanjanje posljedica tih učinaka. Neke situacije zahtijevat će suradnju sa sudskim ili državnim nesudskim mehanizmima. U drugim pak slučajevima, mehanizmi za ulaganje žalbi na operativnoj razini, namijenjeni strankama koje su izložene potencijalnom utjecaju aktivnosti poduzeća, mogu poslužiti u te svrhe, pod uvjetom da udovoljavaju sljedećim temeljnim kriterijima: legitimnost, dostupnost, predvidljivost, pravičnost, usklađenost sa *Smjernicama* i transparentnost, te da se temelje na dijalogu i angažiranom pristupu u cilju postizanja dogovora o rješenjima. Takvim mehanizmima može upravljati poduzeće, i to samostalno ili pak u suradnji s drugim zainteresiranim stranama, a također mogu biti izvor za kontinuirano stjecanje novih znanja. Mehanizmi za ulaganje žalbi na operativnoj razini ne smiju se koristiti za slabljenje uloge sindikata u rješavanju radnih sporova i ne smiju onemogućivati pristup sudskim ili nesudskim žalbenim mehanizmima, što uključuje Nacionalne kontaktne točke u skladu sa *Smjernicama*.

V. Zapošljavanje i industrijski odnosi

Poduzeća bi trebala, u okvirima mjerodavnog prava, propisa, postojećih radnih odnosa i praksi zapošljavanja te važećih međunarodnih radnih standarda:

1. a) poštivati prava radnika zaposlenih u multinacionalnim poduzećima na osnivanje ili pridruživanje sindikatima i predstavničkim organizacijama po vlastitom izboru;
- b) poštivati prava radnika zaposlenih u multinacionalnim poduzećima da njihovi sindikati i predstavničke organizacije, koje su sami izabrali, budu prepoznati za potrebe kolektivnog pregovaranja i prava tih radnika na sudjelovanje u konstruktivnim pregovorima, bilo samostalno ili preko udruga poslodavaca, s tim predstavnicima radi postizanja dogovora o uvjetima rada;
- c) pridonositi djelotvornom ukidanju dječjeg rada te poduzimati hitne i svrsishodne mjere koje će osigurati zabranu i ukidanje najgorih oblika dječjeg rada u što kraćem roku;
- d) pridonositi ukidanju svih oblika prisilnog ili obveznog rada i poduzimati odgovarajuće korake kojima će osigurati da njihove aktivnosti ne uključuju prisilni ni obvezni rad;
- e) u svom poslovanju, voditi se načelom jednakih mogućnosti i jednakog tretmana pri zapošljavanju te izbjegavati diskriminaciju radnika pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja na osnovi rase, boje kože, spola, vjere, političkih mišljenja, nacionalnog ili društvenog podrijetla ili nekog drugog statusa, pod uvjetom da selektivnost u pogledu karakteristika radnika ne pridonosi provedbi postojećih vladinih politika koje posebno promiču veću jednakost mogućnosti pri zapošljavanju ili da nije vezana za zahtjeve samog radnog mjesta;
2. a) osigurati potrebne uvjete za učinkovit rad predstavnika radnika na pripremi svrsishodnih kolektivnih ugovora;

- b) pružati predstavnicima radnika informacije koje će omogućiti učinkovito pregovaranje o uvjetima rada;
 - c) pružati radnicima i njihovim predstavnicima informacije koje daju točan i pošten prikaz rezultata subjekta ili, po potrebi, poduzeća u cjelini;
3. promicati savjetovanje i suradnju između poslodavaca i radnika, kao i njihovih predstavnika, o obostrano važnim pitanjima;
 4.
 - a) primjenjivati standarde zapošljavanja i industrijskih odnosa koji nisu manje povoljni od standarda što ih primjenjuju usporedivi poslodavci u zemlji domaćinu;
 - b) kada multinacionalna poduzeća posluju u zemljama u razvoju u kojima možda nema usporedivih poslodavaca, osigurati najbolje moguće plaće, pogodnosti i radne uvjete unutar okvira vladinih politika. Plaće, pogodnosti i radni uvjeti određuju se ovisno o ekonomskom položaju poduzeća, ali bi trebali zadovoljiti barem osnovne potrebe radnika i njihovih obitelji;
 - c) poduzimati odgovarajuće korake u cilju zaštite zdravlja i sigurnosti na radu u okviru svog poslovanja.
 5. u okviru svog poslovanja, u najvećoj mogućoj izvedivoj mjeri, zapošljavati lokalne radnike i osigurati mogućnost izobrazbe u cilju poboljšanja vještina u suradnji s predstavnicima radnika i, po potrebi, relevantnim nadležnim vladinim tijelima;
 6. kada razmatraju mogućnost uvođenja promjena u poslovanje koje će znatno utjecati na radne odnose, a posebno u slučaju zatvaranja poslovnog subjekta uz kolektivno privremeno otpuštanje radnika ili raskide ugovora o radu, u razumnom roku obavijestiti predstavnike radnika koje zapošljavaju ili koji djeluju u njihovim organizacijama i, po potrebi, relevantna nadležna vladina tijela o takvim promjenama radi ublažavanja štetnih učinaka u najvećoj mogućoj izvedivoj mjeri. Ovisno o konkretnim okolnostima, bilo bi primjereno da uprava uputi takvu obavijest prije nego što se donese konačna odluka. Mogu se primijeniti i druga sredstva koja će osigurati svrsishodnu suradnju na ublažavanju posljedica takvih odluka;
 7. u okviru pregovora o uvjetima rada što ih u dobroj vjeri vode s predstavnicima radnika ili kada radnici koriste svoje pravo na organiziranje, suzdržati se od prijetnji premještajem cijele ili dijela poslovne jedinice iz dotične zemlje ili radnika iz dijelova poduzeća u drugim zemljama u cilju vršenja utjecaja na te pregovore na nepošten način ili onemogućivanja ostvarivanja prava na organiziranje;

8. omogućiti ovlaštenim predstavnicima radnika koje zapošljavaju da pregovaraju o pitanjima vezanima za odnose u kolektivnom pregovaranju ili odnose između radnika i uprave te dozvoliti strankama da se savjetuju o obostrano važnim pitanjima s predstavnicima uprave koji su ovlašteni donositi odluke o tim pitanjima.

Komentari uz poglavlje *Zapošljavanje i industrijski odnosi*

47. Ovo poglavlje počinje uvodnim napomenama u kojima se spominje „mjerodavno“ pravo i propisi, čime se potvrđuje činjenica da multinacionalna poduzeća, iako posluju na teritoriju određenih zemalja, mogu podlijevati nacionalnoj i međunarodnoj regulativi o zapošljavanju i industrijskim odnosima. Izrazi „postojeći radni odnosi“ i „prakse zapošljavanja“ dovoljno su široki da se mogu tumačiti ovisno o različitim nacionalnim okolnostima – na primjer, kao različite mogućnosti pregovaranja koje su dostupne radnicima na temelju nacionalnih zakona i propisa.
48. Međunarodna organizacija rada (MOR) je nadležna za utvrđivanje i praćenje međunarodnih radnih standarda te promicanje temeljnih prava pri radu koja su prepoznata u njezinoj Deklaraciji o temeljnim načelima i pravima na radu iz 1998. *Smjernice*, kao neobvezujući instrument, mogu odigrati važnu ulogu u promicanju poštivanja tih standarda i načela u međunarodnim poduzećima. Odredbe iz ovog poglavlja *Smjernica* odražavaju relevantne odredbe Deklaracije iz 1998., kao i Tripartitne deklaracije o načelima u vezi s multinacionalnim kompanijama i socijalnom politikom Međunarodne organizacije rada koja je usvojena 1977., a posljednji put je mijenjana 2006. („Tripartitna deklaracija“). Tripartitna deklaracija Međunarodne organizacije rada utvrđuje načela u području zapošljavanja, izobrazbe, radnih uvjeta i industrijskih odnosa, a OECD-ove *Smjernice* obuhvaćaju sve važnije aspekte korporativnog ponašanja. OECD-ove *Smjernice* i Tripartitna deklaracija Međunarodne organizacije rada govore o ponašanju kakvo se očekuje od poduzeća i svrha im je da se međusobno dopunjuju, a ne sukobljavaju. Tripartitna deklaracija Međunarodne organizacije rada može pridonijeti boljem razumijevanju *Smjernica* pošto su njezine odredbe detaljnije razrađene. Međutim, odgovornosti za naknadno praćenje prema Tripartitnoj deklaraciji i prema *Smjernicama* institucionalno su odvojene.
49. Terminologija koja se rabi u V. poglavlju u skladu je s terminologijom iz Tripartitne deklaracije. Izrazi „radnici zaposleni u multinacionalnim

poduzećima“ i “radnici koji su kod njih zaposleni” imaju isto značenje kao u Tripartitnoj deklaraciji. Ti izrazi odnose se na radnike koji su „u radnom odnosu u multinacionalnim poduzeću“. Poduzeća koja žele saznati više o opsegu svojih odgovornosti u skladu s V. poglavljem naći će korisne smjernice, koje će im pomoći prilikom utvrđivanja postojanja radnog odnosa u kontekstu *Smjernica*, u popisu pokazatelja iz MOR-ove Preporuke 198 iz 2006., točka 13., st. (a) i (b), koji nije iscrpan. Također se prepoznaje činjenica da se modeli rada mijenjaju i razvijaju tijekom vremena te se od poduzeća očekuje da strukturiraju svoje odnose s radnicima tako da ne podržavaju prakse prikrivenog zapošljavanja, da ih ne potiču i ne sudjeluju u njima. Prikriveni radni odnos je odnos u kojem poslodavac tretira pojedince kao da nisu njegovi zaposlenici i tako prikriva njihov stvarni radno-pravni status.

50. Ovim se preporukama ne narušavaju legitimni obvezni i poslovni odnosi, nego se, naprotiv, nastoji osigurati da pojedinci u radnom odnosu uživaju zaštitu koja im pripada u kontekstu *Smjernica*. Ističe se kako se očekuje da poduzeća, pa i u onda kada radni odnos ne postoji, postupaju u skladu s postupkom dužne pažnje na temelju rizika i preporukama o opskrbnom lancu iz točaka A.10 do A.13 u II. poglavlju *Opće politike*.
51. Prva točka ovog poglavlja odražava sva četiri temeljna načela i prava pri radu iz Deklaracije MOR-a iz 1998., a to su sloboda udruživanja i pravo na kolektivno pregovaranje, ukidanje dječjeg rada, eliminacija svih oblika prisilnog ili obveznog rada i nediskriminacija pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja. Ta načela i prava formulirana su u obliku konkretnih prava i obveza utvrđenih u MOR-ovim Konvencijama koje su prepoznate kao temeljne konvencije.
52. U točki 1., st. c), preporučuje se da multinacionalna poduzeća pridonesu djelotvornom ukidanju dječjeg rada u smislu MOR-ove Deklaracije iz 1998. i MOR-ove Konvencije br. 182, a vezano za najgore oblike dječjeg rada. Već dugi niz godina postoje instrumenti za ukidanje dječjeg rada koje je definirao MOR, a to su Konvencija br. 138 i Preporuka br. 146 (obje su usvojene 1973.) o najnižoj dobi za zaposlenje. Kroz prakse upravljanja radnom snagom, stvaranje kvalitetnih i dobro plaćenih radnih mjesta te doprinos gospodarskom rastu, multinacionalna poduzeća mogu igrati pozitivnu ulogu u otklanjanju temeljnih uzroka siromaštva općenito i rješavanju konkretnog problema dječjeg rada. Važno je prepoznati i promicati ulogu multinacionalnih poduzeća u potrazi za trajnim rješenjem problema dječjeg rada. U tom pogledu, posebno je važno istaknuti podizanje

standarda obrazovanja djece koja žive u zemljama domaćinima.

53. U točki 1., st. d), preporučuje se da poduzeća pridonesu eliminaciji svih oblika prisilnog i obveznog rada, što je još jedno načelo preuzeto iz MOR-ove Deklaracije iz 1998. Navod tog temeljnog prava pri radu temelji se na MOR-ovoj Konvenciji br. 29 iz 1930. i Konvenciji br. 105 iz 1957. Konvencija br. 29 zahtijeva od vlada da „u najkraćem mogućem roku ukinu korištenje prisilnog ili obveznog rada u svim oblicima“, a Konvencija br. 105 zahtijeva da „zabrane i ne koriste nikakav oblik prisilnog ili obveznog rada“ kao sredstvo za različite nabrojane svrhe (na primjer, kao sredstvo političke prinude ili kažnjavanja radnika), i „poduzmu učinkovite mjere u cilju osiguravanja trenutačnog ili potpunog ukinuća [takvog rada]“. Također se podrazumijeva da je MOR nadležan za rješavanje kompleksnog pitanja rada zatvorenika, posebno kad je riječ o iznajmljivanju zatvorenika (ili stavljanju na raspolaganje) privatnim osobama, trgovačkim društvima ili udruženjima.
54. Kada se u točki 1., st. e), spominje načelo nediskriminacije pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja, smatra se da se to odnosi na uvjete zapošljavanja, raspodjele poslova, otkaza, plaće i pogodnosti, promaknuća, preraspoređivanja ili premještaja, raskida ugovora o radu, izobrazbe, umirovljenja i slično. Prema popisu zabranjenih osnova diskriminacije, koji je preuzet iz MOR-ove Konvencije br. 111 iz 1958., Konvencije br. 183 o zaštiti majčinstva iz 2000., Konvencije br. 162 o zapošljavanju (osoba s invaliditetom) iz 1980. te Preporuke br. 200 o HIV-u i AIDS-u u svijetu rada iz 2010., smatra se da svako razlikovanje, isključivanje ili davanje prednosti na tim osnovama predstavlja povredu konvencija, preporuka i kodeksa. Za potrebe *Smjernica*, izraz „neki drugi status“ odnosi se na sindikalnu aktivnost i osobne karakteristike poput dobi, invaliditeta, trudnoće, bračnog stanja, seksualne orijentacije ili HIV-statusa. U skladu s odredbama u točki 1., st. e), očekuje se da poduzeća promiču jednake mogućnosti za muškarce i žene s posebnim naglaskom na jednake kriterije za odabir, naknade i promaknuća, kao i jednaku primjenu tih kriterija, te da sprečavaju diskriminaciju ili otkaze na osnovi braka, trudnoće ili roditeljstva.
55. Prema točki 2., st. c), iz ovog poglavlja, očekuje se da informacije što ih poduzeća pružaju svojim radnicima i njihovim predstavnicima daju „točan i pošten prikaz“ rezultata poduzeća. To se odnosi na strukturu poduzeća, njegov ekonomski i financijski položaj i perspektivu, trendove u području zapošljavanja i očekivane znatne promjene u poslovanju, pri čemu se uzima u obzir opravdana potreba za čuvanjem poslovne tajne. Potreba za čuvanjem poslovne tajne može značiti da se

neće pružati informacije o određenim pitanjima ili da se takve informacije neće pružat bez zaštitnih mjera.

56. Navod o sudjelovanju radnika kroz različite oblike savjetovanja, koje se spominje u točki 3. u ovom poglavlju, preuzet je iz MOR-ove preporuke br. 94 o savjetovanju i suradnji između poslodavaca i radnika na razini poduzeća, koja je donesena 1952. Također je u skladu s relevantnom odredbom iz Tripartitne deklaracije. Takvi mehanizmi savjetovanja ne smiju zamijeniti pravo radnika na pregovaranje o radnim uvjetima. Preporuka koja se odnosi na mehanizme savjetovanja o oblicima zaposlenja uvrštena je i u točku 8.
57. Podrazumijeva se da standardi u području zapošljavanja i industrijskih odnosa, koji se spominju u točki 4., uključuju naknadu i modele radnog vremena. Kada se spominje zdravlje i sigurnost na radu, podrazumijeva se da se od multinacionalnih poduzeća očekuje da poštuju važeće regulatorne standarde i industrijske norme za minimiziranje rizika od nezgoda i ozljeda koje mogu nastati uslijed, u vezi s ili tijekom zaposlenja. To potiče poduzeća da poboljšaju svoju učinkovitost u području zdravlja i sigurnosti na radu u svim segmentima poslovanja, čak i kada to postojeći propisi zemalja u kojima posluju formalno ne zahtijevaju. Također potiče poduzeća da radnicima daju mogućnost da se udalje iz situacije na radu kada iz opravdanog razloga smatraju kako ta situacija predstavlja neposredan i ozbiljan rizik za zdravlje ili sigurnost. Zbog njihove važnosti i komplementarnosti vezanih preporuka, o problematici zdravlja i sigurnosti govori se i u drugim poglavljima *Smjernica*, posebno u poglavljima o interesima potrošača i okolišu. MOR-ova Preporuka br. 194 iz 2002. uključuje informativni popis profesionalnih bolesti, kao i kodeksa prakse i smjernica koje poduzeća mogu uzeti u obzir prilikom primjene ove preporuke iz *Smjernica*.
58. Preporuka iz točke 5. u ovom poglavlju potiče multinacionalna poduzeća da zaposle adekvatan broj radnika s lokalnog područja, što uključuje direktore, i da za njih osigura mogućnosti izobrazbe. Ova točka o izobrazbi i vještinama formulirana je tako da nadopunjuje tekst u točki A.4 iz poglavlja *Opće politike*, kojom se potiče formiranje ljudskog kapitala. Kada se govori o lokalnim radnicima, to nadopunjuje tekst u točki A.3 iz poglavlja *Opće politike*, kojom potiče izgradnja lokalnih kapaciteta. U skladu s MOR-ovom Preporukom br. 195 o razvoju ljudskih resursa iz 2004., poduzeća se također potiču da ulažu, u što većoj izvedivoj mjeri, u izobrazbu i cjeloživotno učenje te da pritom osiguraju jednake mogućnosti izobrazbe za žene i druge ranjive skupine, kao što su mladi, nekvalificirani radnici, osobe s invaliditetom, migranti, stariji radnici i starosjedilački narodi.

59. U točki 6. preporučuje se da poduzeća pravovremeno obavijeste predstavnike radnika i relevantna nadležna državna tijela o promjenama u poslovanju koje će znatno utjecati na radne odnose, a posebno u slučaju zatvaranja poslovnog subjekta uz kolektivno privremeno otpuštanje radnika ili raskide ugovora o radu. Kao što je istaknuto, svrha te odredbe je stvaranje prilika za suradnju na ublažavanju posljedica takvih odluka. Riječ je o važnom načelu koje je ugrađeno u brojne zakone i prakse u području industrijskih odnosa u državama pristupnicama, premda sve države pristupnice ne primjenjuju isti pristup kad je riječ o stvaranju prilika za svrsishodnu suradnju. Također se napominje kako bi bilo primjereno, ovisno o okolnostima, da uprava uputi takvu obavijest prije konačne odluke. Ustvari, obavijest koja se upućuje prije konačne odluke propisana je zakonima te se u nizu država pristupnica primjenjuje u praksi u području industrijskih odnosa. Međutim, prilike za svrsishodnu suradnju na ublažavanju posljedica takvih odluka mogu se stvarati i na druge načine, a zakoni i prakse drugih država pristupnica uključuju različite mogućosti, npr. rokove za obvezno savjetovanje prije provedbe odluka.

VI. Okoliš

Poduzeća bi trebala, u okviru zakona, propisa i administrativnih praksi zemalja u kojima posluju i uzimajući u obzir relevantne međunarodne sporazume, načela, ciljeve i standarde, na primjeren način voditi računa o potrebi zaštite okoliša, javnog zdravlja i sigurnosti te, općenito, provoditi svoje aktivnosti tako da time pridonose održivom razvoju kao širem cilju. Posebno, poduzeća bi trebala:

1. uspostaviti i održavati sustav upravljanja okolišem koji je primjeren za dotično poduzeće, što uključuje:
 - a) prikupljanje i procjenjivanje prikladnih i pravodobnih informacija o učincima aktivnosti poduzeća na okoliš, zdravlje i sigurnost;
 - b) utvrđivanje mjerljivih ciljeva i, kad je to primjereno, ciljnih vrijednosti za poboljšanje okolišne učinkovitosti i korištenje resursa, uključujući ponovna razmatranja kojima se periodički procjenjuje jesu li ti ciljevi i dalje relevantni; po potrebi, ciljne vrijednosti trebale bi biti utvrđene u skladu s relevantnim nacionalnim politikama i preuzetim međunarodnim obvezama u području okoliša; i
 - c) redovito praćenje i provjeru napretka u ostvarivanju ciljeva ili ciljnih vrijednosti u području zaštite okoliša, zdravlja i sigurnosti.
2. vodeći računa o troškovima, poslovnim tajnama i zaštiti prava intelektualnog vlasništva:
 - a) pružati javnosti i radnicima primjerene, mjerljive, provjerljive (kad je to moguće) i pravodobne informacije o mogućem učinku aktivnosti poduzeća na okoliš, zdravlje i sigurnost, što može uključivati izvještavanje o napretku u području okolišne učinkovitosti; i
 - b) primjereno i pravodobno komunicirati i savjetovati se sa zajednicama na koje utječu politike poduzeća o zaštiti okoliša, zdravlja i sigurnosti te njihova provedba;

3. procijeniti i prilikom donošenja odluka razmotriti predvidljive učinke na okoliš, zdravlje i sigurnost vezane za procese, robu i usluge poduzeća tijekom cijelog njihovog životnog ciklusa radi izbjegavanja ili pak, kada ih nije moguće izbjeći, ublažavanja takvih učinaka. Ako te predložene aktivnosti mogu znatno utjecati na okoliš, zdravlje i sigurnost te podliježu odobrenju nadležnog tijela, poduzeća bi trebala provesti odgovarajuću procjenu utjecaja na okoliš;
4. u skladu sa znanstveno-tehničkim saznanjima o rizicima, kada postoji opasnost od ozbiljne štete po okoliš, vodeći računa o ljudskom zdravlju i sigurnosti, izbjegavati odgađanje primjene troškovno učinkovitih mjera za sprečavanje ili minimiziranje takve štete pozivajući se na nedostatak potpune znanstvene sigurnosti kao razlog takve odgode;
5. imati planove za nepredviđene okolnosti u cilju sprečavanja, ublažavanja i kontrole ozbiljne štete za zdravlje i okoliš izazvane njihovim poslovnim aktivnostima, što uključuje nezgode i izvanredne situacije, i mehanizme za žurno izvještavanje nadležnih tijela;
6. kontinuirano raditi na poboljšanju korporativne okolišne učinkovitosti u cijelom poduzeću i, po potrebi, njegovu opskrbnom lancu kroz poticanje aktivnosti poput sljedećih:
 - a) usvajanje tehnologija i operativnih procedura u svim dijelovima poduzeća, koje održavaju standarde okolišne učinkovitosti iz onog dijela poduzeća koji ostvaruje najbolje rezultate u tom području;
 - b) razvoj i ponuda proizvoda i usluga koje ne izazivaju nepotrebne učinke na okoliš, sigurne su za predviđenu namjenu, smanjuju emisije stakleničkih plinova, podrazumijevaju učinkovito korištenje energije i prirodnih resursa te se mogu višekratno koristiti, reciklirati ili zbrinjavati na siguran način;
 - c) promicanje veće svijesti potrošača o utjecaju korištenja proizvoda i usluga poduzeća na okoliš, što uključuje pružanje točnih informacija o proizvodima (na primjer, o emisijama stakleničkih plinova, bioraznolikosti, učinkovitosti korištenja resursa ili drugim temama od važnosti za okoliš); i
 - d) istraživanje i procjenjivanje mogućnosti dugoročnog poboljšanja okolišne učinkovitosti poduzeća, npr. kroz definiranje strategija za smanjenje emisija, učinkovito iskorištavanje resursa i recikliranje, zamjenu ili smanjenje korištenje otrovnih tvari, ili pak strategija iz područja bioraznolikosti;

7. osigurati odgovarajuću edukaciju i izobrazbu o zaštiti okoliša, zdravlja i sigurnosti za radnike, uključujući rukovanje s opasnim materijalima i prevenciju ekoloških nesreća, kao i o općenitim temama iz područja upravljanja okolišem poput postupaka procjene utjecaja na okoliš, odnosa s javnošću i ekoloških tehnologija;
8. pridonositi razvoju javne politike koja će biti korisna za zaštitu okoliša i učinkovita s gospodarskog gledišta, npr. kroz sudjelovanje u partnerstvima ili inicijativama za podizanje svijesti o okolišu i bolju zaštitu okoliša.

Komentar uz poglavlje *Okoliš*

60. Tekst poglavlja *Okoliš* općenito odražava načela i ciljeve utvrđene u Agendi 21 iz Deklaracije o okolišu i razvoju iz Rio de Janeira. Također uzima u obzir Konvenciju o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša (Aarhuška konvencija) te odražava standarde utvrđene u instrumentima kao što je ISO norma za sustave upravljanja okolišem.
61. Dobro upravljanje okolišem važna je sastavnica održivog razvoja i sve se češće prepoznaje ne samo kao poslovna odgovornost nego i kao poslovna prilika. Multinacionalna poduzeća mogu odigrati važnu ulogu s oba gledišta. Direktori tih poduzeća stoga bi trebali posvetiti odgovarajuću pažnju pitanju zaštite okoliša u svojim poslovnim strategijama. Poboljšanje ekološke učinkovitosti zahtijeva sustavan pristup i kontinuirana poboljšanja sustava. Sustav upravljanja okolišem predstavlja interni okvir za kontrolu utjecaja poduzeća na okoliš i integraciju ekološkog pristupa u poslovanje. Uspostava takvog sustava trebala bi uvjeriti dioničare, zaposlenike i zajednicu da poduzeće aktivno radi na zaštiti okoliša od utjecaja svojih aktivnosti.
62. Uz poboljšanje okolišne učinkovitosti, uspostava sustava upravljanja okolišem može poduzećima donijeti ekonomske koristi zahvaljujući manjim troškovima poslovanja i osiguranja, štednji energije i resursa, manjim troškovima usklađivanja s propisima i troškovima vezanima za odgovornost, boljem pristupu kapitalu i vještinama, većem zadovoljstvu potrošača te boljim odnosima sa zajednicom i javnošću.

63. U kontekstu ovih *Smjernica*, izraz „dobro upravljanje okolišem“ treba tumačiti u najširem smislu, kao aktivnosti u cilju upravljanja dugoročnim izravnim i neizravnim utjecajima aktivnosti poduzeća na okoliš, što uključuje kontrolu onečišćenja i gospodarenje resursima.
64. U većini poduzeća potreban je interni sustav kontrole za upravljanje aktivnostima poduzeća. Dio sustava kontrole koji se odnosi na problematiku zaštite okoliša može uključivati razne elemente, poput ciljnih vrijednosti za poboljšanje učinkovitosti i redovito praćenja napretka u ostvarivanju tih vrijednosti.
65. Informacije o aktivnostima poduzeća i o njihovim odnosima s podizvođačima i dobavljačima te vezanim utjecajima na okoliš predstavljaju važno sredstvo za izgradnju povjerenja javnosti. Najučinkovitije su kada se objavljuju na transparentan način i kada se potiče aktivno savjetovanje sa zainteresiranim stranama, kao što su zaposlenici, potrošači, dobavljači, podizvođači, lokalne zajednice i šira javnost, u cilju promicanja atmosfere dugoročnog povjerenja i razumijevanja ekoloških pitanja od zajedničkog interesa. Izvještavanje i komunikacija posebno su primjereni kada postoji opasnost od utjecaja na oskudna ili ugrožena prirodna dobra u regionalnom, nacionalnom ili međunarodnom okviru; standardi izvještavanja, kao što je Globalna inicijativa za izvještavanje, sadrže korisne informacije.
66. Poduzeća mogu pružati točne informacije o svojim proizvodima na različite načine, npr. putem dobrovoljnog označavanja ili certifikacije. Prilikom korištenja tih instrumenata poduzeća bi trebala voditi računa o njihovom socioekonomskom utjecaju na zemlje u razvoju i o postojećim međunarodno priznatim standardima.
67. Redovno poslovanje može uključivati *ex ante* procjenu mogućeg utjecaja aktivnosti poduzeća na okoliš. Poduzeća često provode odgovarajuće procjene utjecaja na okoliš, čak i u slučajevima kada zakon to ne zahtijeva. Procjene utjecaja na okoliš što ih provode poduzeća mogu biti usredotočene na budući razvoj događaja i sadržavati opsežan prikaz mogućih učinaka aktivnosti poduzeća i aktivnosti podizvođača i dobavljača uz razmatranje relevantnih učinaka, kao i alternativa i mjera za ublažavanje u cilju izbjegavanja ili otklanjanja štetnih učinaka. U *Smjernicama* se također prepoznaje da multinacionalna poduzeća imaju određene odgovornosti koje se odnose na druge faze životnog ciklusa proizvoda.
68. U nekim instrumentima što su ih zemlje koje su pristupile *Smjernicama* već usvojile, uključujući Načelo br. 15 iz Deklaracije o okolišu i razvoju iz Rio de Janeira, spominje se „pristup predostrožnosti“.

Nijedan od tih instrumenata nije izrijeком upućen poduzećima, iako se uloga poduzeća u njima podrazumijeva.

69. *Smjernice* polaze od temeljne premise da bi poduzeća trebala djelovati proaktivno i što žurnije kako bi se izbjegla, na primjer, ozbiljna ili nepopravljiva šteta za okoliš uslijed njihovih aktivnosti. Međutim, *Smjernice* su upućene poduzećima, a to znači da nijedan postojeći instrument nije u cijelosti prikladan kao osnova za ovu preporuku. *Smjernice* stoga polaze od postojećih instrumenata, ali ne odražavaju nijedan postojeći instrument u cijelosti.
70. Reinterpretacija postojećih instrumenata ni uvođenje novih obveza ili presedana za vlade nije cilj *Smjernica* – njihova je isključiva svrha dati preporuke o načinu primjene pristupa predostrožnosti na razini poduzeća. S obzirom na to da je taj proces tek u ranoj fazi, prepoznaje se potreba za određenim stupnjem fleksibilnosti u primjeni procesa, ovisno o kontekstu provedbe. Također se prepoznaje da vlade utvrđuju osnovni okvir u ovom području i da su dužne povremeno se savjetovati sa zainteresiranim stranama o najboljim daljnjim koracima.
71. U *Smjernicama* se poduzeća također potiču da rade na poboljšanju okolišne učinkovitosti u svim segmentima poslovanja, čak i kada se to formalno ne zahtijeva u postojećoj praksi zemalja u kojima posluju. U tom pogledu, poduzeća bi trebala voditi računa o socioekonomskom utjecaju na zemlje u razvoju.
72. Na primjer, multinacionalna poduzeća često imaju pristup postojećim i inovativnim tehnologijama ili operativnim procedurama koje bi mogle, kad bi se primijenile, pridonijeti poboljšanju okolišne učinkovitosti općenito. Multinacionalna poduzeća često uživaju ugled predvodnika na svojim područjima i stoga se ne smije zanemariti njihov mogući utjecaj kao primjera za druga poduzeća. Primjena dostupnih i inovativnih tehnologija u korist zaštite okoliša u zemljama u kojima multinacionalna poduzeća posluju može znatno povećati podršku za međunarodne investicijske aktivnosti u cjelini.
73. Poduzeća igraju važnu ulogu u izobrazbi i edukaciji zaposlenika o okolišnim temama. Potiče ih se da rade na tome u što većoj mjeri, a posebno u područjima koja se izravno odnose na zdravlje i sigurnost ljudi.

VII. Borba protiv podmićivanja, traženja mita i iznude

Poduzeća ne bi trebala, bilo izravno bilo neizravno, nuditi, obećavati, davati ili tražiti mito ili neku drugu neprikladnu korist radi dobivanja ili zadržavanja posla ili druge neprimjerene prednosti. Poduzeća bi se trebala oduprijeti i pokušajima traženja mita i iznuđivanja. Posebno, poduzeća:

1. ne bi trebala nuditi, obećavati ili davati neprikladnu novčanu ili drugu korist javnim službenicima ili zaposlenicima poslovnih partnera. Jednako tako, poduzeća ne bi trebala tražiti, prihvaćati ili pristajati na neprikladnu novčanu ili drugu korist od javnih dužnosnika ili zaposlenika poslovnih partnera. Poduzeća ne bi trebala davati neprikladnu novčanu ili drugu korist javnim dužnosnicima ili zaposlenicima svojih poslovnih partnera ili rođacima ili poslovnim suradnicima preko trećih strana, kao što su zastupnici i drugi posrednici, savjetnici, predstavnici, distributeri, konzorciji, izvođači ili dobavljači i partneri u zajedničkom pothvatu;
2. bi trebala uspostaviti i primjenjivati odgovarajuće interne kontrole, programe iz područja etike i usklađenosti s propisima ili mjere za sprečavanje i otkrivanje mita utvrđene na temelju procjene rizika koja se odnosi na konkretne okolnosti u kojima se poduzeće nalazi, a posebno rizika od podmićivanja s kojima se poduzeće suočava (poput rizika koji su karakteristični za određeno zemljopisno područje i sektor u kojem poduzeće djeluje). Te interne kontrole, programi ili mjere iz područja etike i usklađenosti s propisima trebali bi obuhvaćati sustav financijskih i računovodstvenih procedura, uključujući sustav internih kontrola, koji će osigurati pošteno i točno vođenje poslovnih knjiga, evidencija i računa, tako da se oni ne mogu koristiti u svrhu podmićivanja ili prikrivanja mita. Takve konkretne okolnosti i rizici od podmićivanja trebali bi podlijevati redovitom praćenju i ponovnom razmatranju kako to bude potrebno da se osigura prilagodba i zajamči učinkovitost internih kontrola, programa i mjera iz područja etike i usklađenosti s propisima u poduzeću, kao i smanjivanje rizika od sudjelovanja poduzeća u podmićivanju, traženju mita i iznudama;
3. bi trebala, u sklopu internih kontrola, programa iz područja etike

i usklađenosti s propisima ili mjera poduzeća, obeshrabrivati manja neslužbena plaćanja državnim službenicima kako bi se ubrzale određene radnje, tj. „poticajna plaćanja“, koja su najčešće protuzakonita u zemljama u kojima se događaju, i, u slučaju takvih poticajnih plaćanja, točno evidentirati sve takve isplate u poslovnim knjigama i financijskim podacima;

4. bi se trebala pobrinuti, vodeći računa o konkretnim rizicima od podmićivanja s kojima se poduzeće suočava, za provedbu i propisno dokumentiranje postupka dužne pažnje prilikom zapošljavanja predstavnika, kao i za odgovarajući i redoviti nadzor predstavnika, te za to da naknada za predstavnike bude primjerena i da se plaća isključivo za opravdane usluge. Kad je to relevantno, poduzeća bi trebala voditi popis predstavnika angažiranih za poslove s javnim tijelima i državnim poduzećima i brinuti o tome da taj popis bude dostupan nadležnim tijelima u skladu s važećim zahtjevima o javnom objavljivanju;
5. bi trebala osigurati veću transparentnost svojih aktivnosti u borbi protiv podmićivanja, traženja mita i iznude. Relevantne mjere mogu uključivati javne izjave o posvećenosti borbi protiv podmićivanja, traženja mita i iznude te objavljivanje informacija o sustavima upravljanja i internim kontrolama, programima iz područja etike i usklađenosti s propisima ili mjerama poduzeća u cilju ispunjavanja preuzetih obveza u borbi protiv podmićivanja, traženja mita i iznude. Poduzeća bi također trebala promicati otvorenost i dijalog s javnošću radi jačanja svijesti o borbi protiv podmićivanja, traženja mita i iznude te suradnje na tom području;
6. bi trebala brinuti o jačanju svijesti svojih zaposlenika o politikama poduzeća i internim kontrolama, programima iz područja etike i usklađenosti s propisima ili mjerama protiv podmićivanja, traženja mita i iznude te njihovu poštivanju, i to kroz odgovarajuću diseminaciju tih politika, programa ili mjera i programe izobrazbe i disciplinske mjere;
7. ne bi trebala davati nezakonite donacije kandidatima za političke dužnosti ili političkim strankama ili drugim političkim organizacijama. Političke donacije trebale bi udovoljavati svim zahtjevima o javnom objavljivanju te bi više rukovodstvo trebalo biti obaviješteno o njima.

Komentari uz poglavlje *Borba protiv podmićivanja, traženja mita i iznude*

74. Podmićivanje i korupcija su štetni za demokratske institucije i korporativno upravljanje. Odvraćaju ulaganja i iskrivljuju uvjete međunarodnog tržišnog natjecanja. Posebno, preusmjeravanje sredstava putem koruptivnih praksi narušava nastojanja građana da ostvare

boljitak u području gospodarstva, društva i zaštite okoliša te ometaju napore u borbi protiv siromaštva. Poduzeća imaju važnu ulogu u borbi protiv takvih praksi.

75. Primjerenost, integritet i transparentnost u privatnom i javnom sektoru ključni su koncepti u borbi protiv podmićivanja, traženja mita i iznude. Poslovna zajednica, vlade i međuvladine organizacije surađuju na jačanju javne podrške za antikorupcijske mjere te povećanju transparentnosti i javne svijesti o problemima korupcije i podmićivanja. Usvajanje odgovarajućih praksi korporativnog upravljanja također predstavlja ključan element u razvoju etične kulture u poduzećima.
76. *Konvencija o borbi protiv podmićivanja stranih javnih službenika u međunarodnim poslovnim transakcijama* (Konvencija o borbi protiv podmićivanja) stupila je na snagu 15. veljače 1999. *Konvencija protiv podmićivanja*, zajedno s *Preporukom za daljnju borbu protiv podmićivanja stranih javnih službenika u međunarodnim poslovnim transakcijama* iz 2009. (*Preporuka o borbi protiv podmićivanja* iz 2009.), *Preporuka o poreznim mjerama za daljnju borbu protiv podmićivanja stranih javnih službenika u međunarodnim poslovnim transakcijama* iz 2009. i *Preporuka o podmićivanju i službeno podupiranim izvoznim kreditima* iz 2006. su osnovni OECD-ovi instrumenti koji su prvenstveno usredotočeni na borbu protiv nuđenja mita. Cilj tih instrumenata je iskorijeniti „nuđenje“ mita stranim javnim službenicima, a svaka zemlja preuzima odgovornost za aktivnosti svojih poduzeća i ono što se događa u području njezine nadležnosti.⁶ U cilju promicanja pune primjene tih instrumenata uspostavljen je program strogog i sustavnog praćenja provedbe *Konvencije o borbi protiv podmićivanja* u svim zemljama.
77. *Preporuka o borbi protiv podmićivanja* iz 2009. posebno preporučuje da vlade potiču svoja poduzeća da uspostave i primjenjuju odgovarajuće interne kontrole, programe iz područja etike i usklađenosti s propisima ili mjere u svrhu sprečavanja i otkrivanja podmićivanja inozemnih službenika, vodeći pritom računa o *Smjernicama dobre prakse*

6. Za potrebe Konvencije, „podmićivanje“ znači „...nuđenje, obećavanje ili davanje neprikladne novčane ili druge koristi inozemnom javnom službeniku, izravno ili preko posrednika, za službenika osobno ili za treću stranu u cilju dobivanja ili zadržavanja posla ili druge neprimjerene prednosti u međunarodnom poslovanju.“ U komentarima uz Konvenciju (točka 9.) pojašnjava se kako „manja neslužbena plaćanja ne predstavljaju plaćanja radi ‘dobivanja ili zadržavanja posla ili druge neprimjerene prednosti’ u smislu točke 1. te stoga ne predstavljaju kazneno djelo. Takva plaćanja koja se, u nekim zemljama, daju kao poticaj službenicima da obavljaju svoje dužnosti, npr. izdavanje dozvola ili odobrenja, obično su protuzakonita u dotičnim stranim zemljama. Ostale zemlje mogu i trebaju rješavati problem te štetne pojave kroz, npr., podršku za programe dobrog upravljanja.“

o internim kontrolama, etici i usklađenosti koje su priložene *Preporuci o borbi protiv podmićivanja* iz 2009. kao Aneks II. *Smjernice dobre prakse* namijenjene su poduzećima, kao i poslovnim organizacijama i strukovnim udrugama te predstavljaju dobre prakse koje mogu zajamčiti učinkovitost internih kontrola, programa iz područja etike i usklađenosti s propisima ili mjera poduzeća za sprečavanje i otkrivanje podmićivanja inozemnih službenika.

78. Inicijative privatnog sektora i civilnog društva također pomažu poduzećima u osmišljavanju i provedbi učinkovitih politika za borbu protiv podmićivanja.
79. *Konvencija Ujedinjenih naroda protiv korupcije (UNCAC)*, koja je stupila na snagu 14. prosinca 2005., utvrđuje niz standarda, mjera i pravila za borbu protiv korupcije. Prema UNCAC-u, države članice dužne su zabraniti svojim službenicima da primaju mito i svojim poduzećima da podmićuju domaće javne službenike, ali i strane javne službenike i službenike javnim međunarodnih organizacija, te razmotriti mogućnost zabrane podmićivanja u privatnom sektoru. UNCAC i *Konvencija o borbi protiv podmićivanja* su dokumenti koji se uzajamno podupiru i nadopunjuju.
80. Za rješavanje problema podmićivanja na strani ponude, dobre upravljačke prakse mogu pridonijeti sprečavanju situacija u kojima se od poduzeća traži da plaćaju mito. Poduzeća mogu podržati inicijative zajedničkog djelovanja u borbi protiv traženja mita i iznuda. Vlade matičnih zemalja i zemalja domaćina trebale bi pomoći poduzećima koja se suočavaju s traženjem mita i iznudama. *Smjernice dobre prakse za određene članke Konvencije*, koje su priložene *Preporuci o borbi protiv podmićivanja* kao Aneks I, ističu da bi se *Konvencija o borbi protiv podmićivanja* trebala provoditi tako da se ne može koristiti u svrhe obrane ili izuzeća u slučajevima kada strani javni službenik traži mito. Nadalje, UNCAC zahtijeva kriminalizaciju traženja mita od strane domaćih javnih dužnosnika.

VIII. Interesi potrošača

U odnosu prema potrošačima poduzeća bi trebala djelovati u skladu s poštenim poslovnim, marketinškim i oglašivačkim praksama te poduzimati sve potrebne mjere za osiguravanje kvalitete i pouzdanosti roba i usluga koje pružaju. Posebice, poduzeća:

1. bi se trebala pobrinuti za to da robe i usluge koje pružaju ispunjavaju sve dogovorene ili zakonski propisane standarde zaštite zdravlja i sigurnosti potrošača, uključujući standarde koji se odnose na zdravstvena upozorenja i sigurnosne informacije;
2. bi trebala pružati točne, provjerljive i jasne informacije u dovoljnoj mjeri, tako da potrošači mogu donositi informirane odluke, što uključuje informacije o cijenama roba i usluga te, po potrebi, njihovu sadržaju, sigurnom načinu upotrebe, ekološkim karakteristikama, održavanju, skladištenju i zbrinjavanju. Kad je to izvedivo, te informacije trebale bi se pružati tako da potrošači mogu uspoređivati proizvode;
3. bi trebala pružiti potrošačima pristup poštenim, jednostavnim, pravodobnim i učinkovitim izvansudskim mehanizmima za rješavanje sporova i pravnu zaštitu bez nepotrebnih troškova ili opterećenja;
4. ne bi trebala davati izjave ni izostavljati informacije niti se baviti bilo kakvim drugim zavaravajućim, obmanjujućim, prijevarnim ili nepoštenim praksama;
5. bi trebala podržavati napore na promicanju edukacije potrošača u područjima koja su vezana za poslovne aktivnosti poduzeća u cilju, između ostalog, poboljšanja sposobnosti potrošača da: *i)* donose informirane odluke o složenim robama, uslugama i tržištima, *ii)* bolje razumiju utjecaj svojih odluka na gospodarstvo, okoliš i društvo te *iii)* podupiru održivu potrošnju;
6. bi trebala poštovati privatnost potrošača i poduzimati razumne mjere u cilju zaštite sigurnosti osobnih podataka koje prikupljaju, pohranjuju, obrađuju ili dijele;
7. bi trebala bez zadrške surađivati s tijelima javne vlasti na sprečavanju i u borbi protiv obmanjujućih marketinških praksi (uključujući zavaravajuće oglašavanje i komercijalne prijevare) te ublažavanju ili sprečavanju ozbiljnih prijetnji javnom zdravlju i sigurnosti ili okolišu uslijed konzumacije, upotrebe ili zbrinjavanja njihovih roba i usluga;

8. bi trebala, prilikom primjene gore spomenutih načela, voditi računa o i) potrebama ranjivih potrošača i potrošača u nepovoljnom položaju te ii) posebnim izazovima za potrošače koji mogu proizaći iz trgovanja u okviru e-trgovine.

Komentari uz poglavlje *Interesi potrošača*

81. Poglavlje o interesima potrošača iz OECD-ovih *Smjernica za multinacionalna poduzeća* temelji se na radu OECD-ova Odbora o politici zaštite potrošača i Odbora za financijska tržišta, kao i drugih međunarodnih organizacija, uključujući Međunarodnu trgovačku komoru, Međunarodnu organizaciju za normizaciju i Ujedinjene narode (*Smjernice Ujedinjenih naroda o zaštiti potrošača* u proširenom izdanju iz 1999.).
82. U ovom se poglavlju prepoznaje da zadovoljstvo potrošača i njihovi interesi predstavljaju ključnu osnovu za uspješno poslovanje poduzeća. Također se prepoznaje da su se tržišta robe i usluga za potrošače znatno mijenjala tijekom vremena. Regulatorna reforma, veća otvorenost globalnih tržišta, razvoj novih tehnologija i rast sektora potrošačkih usluga glavni su pokretači promjena koje potrošačima osiguravaju veći izbor i druge prednosti slobodnijeg tržišnog natjecanja. U isto vrijeme, zbog brzih promjena i sve veće složenosti brojnih tržišta, potrošačima je danas, općenito govoreći, teže uspoređivati i procjenjivati robu i usluge. Nadalje, demografske karakteristike potrošača također se mijenjaju kroz vrijeme. Djeca postaju sve snažnija tržišna sila, kao i starije odrasle osobe kojih je svakim danom sve više. Iako su potrošači danas uglavnom bolje educirani, mnogi nemaju aritmetičke vještine i stupanj pismenosti kakvi su potrebni za snalaženje na suvremenom kompleksnom i informacijski intenzivnom tržištu. Nadalje, brojne potrošače sve više zanimaju stajališta i aktivnosti poduzeća u pogledu niza pitanja iz područja gospodarstva, društva i okoliša te o tome vode računa prilikom odabira roba ili usluga.
83. U uvodnim napomenama poduzeća se pozivaju da primjenjuju poštene poslovne, marketinške i oglašivačke prakse te osiguraju kvalitetu i pouzdanost proizvoda koje nude. Ta načela, kako se ističe, odnose se kako na robu tako i na usluge.
84. U točki 1. naglašava se koliko je važno da poduzeća ispune zahtjeve o primjeni zdravstvenih i sigurnosnih standarda te pruže potrošačima odgovarajuće informacije o zdravlju i sigurnosti vezano za svoje proizvode.

85. Točka 2. odnosi se na objavljivanje informacija. Poziva poduzeća da potrošačima pruže dovoljno informacija, tako da oni mogu donositi informirane odluke. Po potrebi, to uključuje i informacije o financijskim rizicima vezanima za proizvode. Nadalje, poduzeća su u nekim slučajevima zakonski obvezna pružati informacije tako da potrošači mogu izravno usporediti robe i usluge (na primjer, jedinične cijene). Kada ne postoje zakonski propisi koji uređuju to pitanje, poduzeća se potiču da pruže informacije koje su namijenjene potrošačima u obliku koji će pojednostaviti uspoređivanje roba i usluga te omogućiti potrošačima da jednostavno utvrde koliko će proizvod ukupno koštati. Treba istaknuti da se ono što se smatra „dovoljnim“ u određenom trenutku može mijenjati tijekom vremena te bi poduzeća trebala voditi računa o tim promjenama. Sve tvrdnje o proizvodima i tvrdnje o utjecaju na okoliš što ih poduzeća iznose trebale bi se temeljiti na adekvatnim dokazima i, po potrebi, odgovarajućim ispitivanjima. S obzirom na sve veći interes potrošača za problematiku okoliša i održive potrošnje, poduzeća bi trebala, po potrebi, pružati prikladne informacije o ekološkim karakteristikama proizvoda. To može uključivati informacije o energetskej učinkovitosti i mogućnosti recikliranja proizvoda te, u slučaju prehrambenih proizvoda, informacije o poljoprivrednim praksama.
86. Potrošači sve češće vode računa o odgovornom poslovanju poduzeća prilikom donošenja odluka o kupnji. Stoga se poduzeća potiču da osiguraju dostupnost informacija o svojim inicijativama u cilju integracije socijalne i ekološke problematike u poslovanje te poticanja održive potrošnje. U tom pogledu relevantno je III. poglavlje iz *Smjernica* koje govori o objavljivanju informacija. U njemu se poduzeća potiču da objave izjave o vrijednostima ili o poslovanju, što uključuje informacije o socijalnim, etičkim i okolišnim politikama poduzeća i druge kodekse ponašanja što ih poduzeće primjenjuje. Poduzeća se potiču da se pobrinu za to da informacije budu razumljive i dostupne u formatu koji odgovara potrošačima. Poželjno je da što veći broj poduzeća objavljuje izvještaje o navedenim temama i usmjerava aktivnosti informiranja na potrošače kao na ciljne primatelje.
87. Točka 3. formulirana je na temelju teksta *Preporuke o rješavanju potrošačkih sporova i pravnoj zaštiti* iz 2007., koju je donijelo Vijeće OECD-a. Ta preporuka uspostavlja okvir za razvoj učinkovitih pristupa rješavanju prigovora potrošača, koji predviđa niz aktivnosti što ih industrija može poduzeti u tom pogledu. Ističe se kako su mehanizmi za rješavanje potrošačkih sporova, što su ih brojna poduzeća uspostavila, pridonijeli jačanju povjerenja i rastu zadovoljstva potrošača. Ti mehanizmi mogu biti praktičnije rješenje za prigovore od sudskih postupaka, koji mogu biti dugotrajni, skupi i teški za sve uključene strane. Međutim, da bi ti izvansudski mehanizmi bili učinkoviti,

potrošači moraju znati da oni postoje; također, dostupnost uputa o podnošenju prigovora, posebno u slučaju prekograničnih ili višedimenzionalnih transakcija, bila bi korisna za potrošače.

88. Točka 4. odnosi se na zavaravajuće, obmanjujuće, prijevarne ili druge nepoštene poslovne prakse. Takve prakse mogu izazvati poremećaje na tržištima na štetu potrošača i odgovornih poduzeća te ih treba izbjegavati.
89. Točka 5. odnosi se na edukaciju potrošača, koja postaje sve važnija u vrijeme rastuće kompleksnosti brojnih tržišta i proizvoda. Vlade, organizacije potrošača i brojna poduzeća prepoznali su to kao zajedničku odgovornost i uvidjeli da mogu odigrati važne uloge u tom području. Poteškoće s kojima se potrošači suočavaju prilikom odabira kompleksnih proizvoda u financijskom sektoru i drugim sektorima pokazale su koliko je važno da zainteresirane strane surađuju na promicanju edukacije koja će potrošačima pomoći da donose bolje odluke.
90. Točka 6. odnosi se na osobne podatke. Poduzeća prikupljaju i koriste sve više osobnih podataka, dijelom zbog interneta i napretka tehnologije, što ukazuje na važnost zaštite osobnih podataka od povreda privatnosti potrošača, uključujući proboje sigurnosti.
91. U točki 7. naglašava se važnost suradnje poduzeća s tijelima javne vlasti u cilju učinkovitijeg sprečavanja i borbe protiv obmanjujućih marketinških praksi. Također je potrebna suradnja u cilju ublažavanja ili sprečavanja prijetnji javnom zdravlju i sigurnosti te okolišu. Te prijetnje uključuju opasnosti vezane za zbrinjavanje, konzumaciju i upotrebu robe. Ovime se naglašava koliko je važno voditi računa o cijelom životnom ciklusu proizvoda.
92. U točki 8. poduzeća se pozivaju da prilikom stavljanja roba i usluga na tržište vode računa o ranjivim potrošačima i potrošačima koji se nalaze u nepovoljnom položaju. Ranjivi potrošači ili potrošači koji se nalaze u nepovoljnom položaju su potrošači ili kategorije potrošača koji se, zbog osobnih karakteristika ili okolnosti (kao što je dob, umna ili tjelesna sposobnost, obrazovanje, prihodi, jezik ili velika udaljenost), mogu susresti s posebnim poteškoćama u snalaženju na današnjim globaliziranim, informacijski intenzivnim tržištima. Ova točka također naglašava rastuću važnost mobilne trgovine i drugih oblika e-trgovine na globalnim tržištima. Ta vrsta trgovine donosi znatne i sve brojnije prednosti. Vlade su posvetile mnogo vremena pitanju transparentne i učinkovite zaštite potrošača u okviru e-trgovine na razini koja neće biti manja od razine zaštite kakva je osigurana u tradicionalnijim oblicima trgovine.

IX. Znanost i tehnologija

Poduzeća bi trebala:

1. nastojati da njihove aktivnosti budu u skladu s politikama i planovima u području znanosti i tehnologije zemalja u kojima posluju i pridonositi, po potrebi, razvoju lokalnih i nacionalnih inovacijskih kapaciteta;
2. usvojiti, u tijeku poslovnih aktivnosti kad je to izvedivo, prakse koje omogućuju transfer i brzu difuziju tehnologija te znanja i vještina, vodeći računa o zaštiti prava intelektualnog vlasništva.
3. kad je to primjereno, obavljati poslove razvoja znanosti i tehnologije u zemljama domaćinima radi odgovaranja na potrebe lokalnog tržišta te i zapošljavati radnike iz zemlje domaćina na poslovima u području znanosti i tehnologije i poticati njihovu izobrazbu, vodeći računa o poslovnim potrebama;
4. kada daju licence za korištenje prava intelektualnog vlasništva ili provode transfere tehnologije na neki drugi način, činiti to pod razumnim uvjetima i prema razumnim odredbama te na način koji pridonosi perspektivi dugoročnog održivog razvoja zemlje domaćina;
5. kad je to relevantno za poslovne ciljeve, razvijati veze s lokalnim sveučilištima i javnim istraživačkim ustanovama te sudjelovati u suradničkim istraživačkim projektima s lokalnom industrijom ili industrijskim udruženjima.

Komentari uz poglavlje *Znanost i tehnologija*

93. U globaliziranoj ekonomiji znanja, gdje su državne granice manje važne, dostupnost i mogućnost korištenja tehnologije, znanja i vještina od ključne su važnosti za poboljšanje poslovnih rezultata čak i za mala poduzeća ili za poduzeća koja su usredotočena na domaće tržište. Takva dostupnost važna je i za širenje utjecaja tehnološkog napretka na cijelo gospodarstvo, što uključuje rast produktivnosti i stvaranje radnih mjesta, u kontekstu održivog razvoja. Multinacionalna poduzeća su najvažniji kanal za prekogranični transfer tehnologije. Kroz razvoj i difuziju novih tehnologija, pa i podršku koja omogućuje njihovu primjenu u

domaćim poduzećima i institucijama, multinacionalna poduzeća doprinose inovacijskom kapacitetu zemalja domaćina. Njihove aktivnosti u području razvoja i istraživanja, kad su dobro povezane s nacionalnim inovacijskim sustavom, mogu potaknuti gospodarski i društveni razvoj u zemljama domaćinima. S druge strane, razvoj dinamičnog inovacijskog sustava u zemlji domaćinu otvara nove poslovne mogućnosti za multinacionalna poduzeća.

94. Stoga je cilj ovog poglavlja promicati, u granicama ekonomske izvedivosti, očuvanja konkurentnosti i drugih razmatranja, širenje rezultata aktivnosti razvoja i istraživanja multinacionalnih poduzeća u zemljama u kojima posluju, što pridonosi inovacijskim kapacitetima zemalja domaćina. U tom pogledu, promicanje difuzije tehnologije može uključivati komercijalizaciju proizvoda u koje su ugrađene nove tehnologije, licenciranje procesnih inovacija, zapošljavanje na poslovima u području znanosti i tehnologije te izobrazbu tih zaposlenika, kao i razvoj suradničkih inicijativa u području razvoja i istraživanja. Dogovoreni uvjeti i odredbe o prodaji ili licenciranju tehnologija trebali bi biti razumni, a multinacionalna poduzeća također bi mogla uzeti u obzir dugoročni utjecaj tehnologija na razvoj, okoliš i druga područja u matičnoj zemlji i zemlji domaćinu. U sklopu svojih aktivnosti, multinacionalna poduzeća mogu razviti i poboljšati inovacijski kapacitet svojih međunarodnih podružnica i podizvođača. Također, multinacionalna poduzeća mogu skrenuti pažnju na važnost lokalne znanstvene i tehnološke infrastrukture, bilo fizičke bilo intelektualne. U tom pogledu, multinacionalna poduzeća mogu dati koristan doprinos vladama zemalja domaćina u izradi okvira politika koje će pogodovati razvoju dinamičnih inovacijskih sustava.

X. Tržišno natjecanje

Poduzeća bi trebala:

1. provoditi svoje aktivnosti u skladu sa svim važećim zakonima i propisima o zaštiti tržišnog natjecanja, vodeći računa o zakonima o zaštiti tržišnog natjecanja u svim jurisdikcijama u kojima aktivnosti poduzeća mogu proizvesti protutržišne učinke;
2. suzdržati se od sklapanja ili primjene protutržišnih dogovora među konkurentima, uključujući dogovore o:
 - a) utvrđivanju cijena;
 - b) namještanju natječaja (tajno dogovorene ponude);
 - c) uvođenju proizvodnih ograničenja ili kvota; ili
 - d) podjeli tržišta putem međusobne raspodjele potrošača, dobavljača, teritorija ili područja djelatnosti;
3. surađivati s istražnim tijelima koja su nadležna za zaštitu tržišnog natjecanja, između ostalog te u skladu s mjerodavnim pravom i uz primjenu odgovarajućih zaštitnih mjera, pružanjem žurnih i potpunih odgovora na zahtjeve za informacijama u mjeri u kojoj to bude izvedivo i razmatranjem mogućnosti primjene dostupnih instrumenata, kao što je ukidanje tajnosti, kad je to primjereno, u cilju promicanja svrsishodne i učinkovite suradnje među istražnim tijelima;
4. redovito raditi na jačanju svijesti zaposlenika o važnosti poštivanja svih važećih zakona i propisa te, posebno, brinuti o izobrazbi višeg rukovodstva poduzeća o zaštiti tržišnog natjecanja.

Komentari uz poglavlje *Tržišno natjecanje*

95. U ovim se preporukama ističe važnost zakona i propisa o zaštiti tržišnog natjecanja za učinkovito funkcioniranje domaćih i međunarodnih tržišta te ponovno potvrđuje važnost usklađenosti multinacionalnih poduzeća s

tim zakonima i propisima. Također se nastoji osigurati da sva poduzeća budu svjesna promjena opsega, pravnih lijekova i sankcija iz zakona o zaštiti tržišnog natjecanja, kao i opsega suradnje između tijela za zaštitu tržišnog natjecanja. Kada se govori o zakonima „o zaštiti tržišnog natjecanja“, to se odnose na zakone, uključujući zakone „protiv trustova“ i zakone „protiv monopola“, koji na različite načine zabranjuju: a) protutržišne dogovore; b) zloupotrebu tržišne snage ili dominacije; c) stjecanje tržišne snage ili dominacije na bilo koji drugi način osim putem učinkovitog poslovanja; ili d) znatno slabljenje tržišnog natjecanja ili znatno ograničavanje učinkovitog tržišnog natjecanja kroz spajanja ili preuzimanja.

96. Općenito govoreći, zakoni i politike o zaštiti tržišnog natjecanja zabranjuju: a) tvrdokorne karte (tj. zabranjene sporazume) b) druge protutržišne dogovore; c) protutržišno djelovanje kojim se iskorištava ili jača tržišna dominacija ili tržišna snaga; i d) spajanja i preuzimanja koja narušavaju tržišno natjecanje. Prema Preporuci Vijeća OECD-a o učinkovitom suzbijanju tvrdokornih kartela, C(98)35/FINAL, protutržišni dogovori navedeni pod a) predstavljaju tvrdokorne karte, ali se uzimaju u obzir razlike u zakonima zemalja članica uključujući izuzeća ili odredbe koje predviđaju mogućnost izuzeća ili pak odobrenja aktivnosti koje bi inače mogle biti zabranjene. Preporuke iz ovih *Smjernica* ne znače da bi se poduzeća trebala odreći korištenja pogodnosti takvih zakonski dopuštenih izuzeća ili odredbi. Kategorije pod b) i c) su općenitije naravi zato što je učinak drugih vrsta dogovora i jednostranog djelovanja manje jasan te stoga ne postoji tako snažan konsenzus o tome što bi trebalo smatrati protutržišnim djelovanjem.
97. Cilj politike o zaštiti tržišnog natjecanja je pridonijeti boljitku i gospodarskom razvoju u cjelini kroz promicanje tržišnih uvjeta u kojima tržišno natjecanje određuje prirodu, kvalitetu i cijenu roba i usluga. Uz to što općenito koristi potrošačima i gospodarstvu zemlje, takvo kompetitivno okruženje pogoduje poduzećima koja učinkovito odgovaraju na zahtjeve potrošača. Poduzeća mogu pridonijeti tom procesu pružanjem informacija i savjeta kada vlade razmatraju donošenje zakona i politika koje bi mogle smanjiti učinkovitost ili na neki drugi način oslabiti konkurentnost tržišta.
98. Poduzeća bi trebala biti svjesna toga da se i danas donose zakoni o zaštiti tržišnog natjecanja i da ti zakoni sve češće zabranjuju protutržišno djelovanje u inozemstvu ako takvo djelovanje štetno utječe na domaće potrošače. Nadalje, zbog prekogranične trgovine i ulaganja, sve je izglednije da će protutržišno djelovanje koje se odvija unutar jedne jurisdikcije štetno utjecati i na druge jurisdikcije.

Poduzeća bi stoga trebala voditi računa o pravu zemlje u kojoj posluju i o pravu svih zemalja na koje će njihovo postupanje vjerojatno utjecati.

99. U konačnici, poduzeća bi trebala uvidjeti da se suradnja tijela za zaštitu tržišnog natjecanja sve više širi i produbljuje kad je riječ o istragama i borbi protiv protutržišnih aktivnosti. Dodatne općenite informacije u tom pogledu mogu se naći u Preporuci Vijeća o suradnji zemalja članica u pogledu protutržišnih praksi koje utječu na međunarodnu trgovinu, C(95)130/FINAL, te Preporuci Vijeća o reviziji procesa spajanja, C(2005)34. Kada tijela za zaštitu tržišnog natjecanja iz različitih jurisdikcija provode reviziju istog procesa, podrška poduzeća u cilju olakšavanja suradnje između tih tijela pridonosi dosljednosti i kvaliteti donesenih odluka i mjera za zaštitu tržišnog natjecanja, a pritom također omogućuje uštedu troškova za poduzeća i vlade.

XI. Oporezivanje

1. Važno je da poduzeća daju doprinos javnim financijama zemalja domaćina pravovremenim podmirivanjem svojih poreznih obveza. Posebice, poduzeća bi trebala poštivati ne samo slovo nego i duh poreznih zakona i propisa zemalja u kojima posluju. Poštivati duh zakona znači razumjeti namjeru zakonodavca i djelovati u skladu s tim. To ne znači da takva tumačenja zakona obvezuju poduzeća da plaćaju iznose veće od zakonski propisanih iznosa. Izvršavanje poreznih obveza obuhvaća različite mjere, poput pravodobnog pružanja relevantnih ili zakonom propisanih informacija odgovarajućim tijelima radi točnog utvrđivanja poreznih obveza vezano za poslovanje poduzeća i usklađivanja praksi u području transfernih cijena s načelom nepristrane transakcije.
2. Poduzeća bi trebala pristupati upravljanju u području poreza i izvršavanju poreznih obveza kao važnim sastavnicama svojih sustava nadzora i sustava upravljanja rizicima u širem smislu. Posebice, uprave poduzeća trebale bi donijeti strategije za upravljanje poreznim rizicima kojima će se zajamčiti identifikacija i procjena svih regulatornih i reputacijskih rizika vezanih za oporezivanje.

Komentari uz poglavlje *Oporezivanje*

100. Kada se spominje korporativno građanstvo u području oporezivanja, podrazumijeva se da bi poduzeća trebala poštivati ne samo slovo nego i duh poreznih zakona i propisa svih zemalja u kojima posluju, surađivati s nadležnim tijelima i pružati tim tijelima relevantne ili zakonom propisane informacije. Smatra se da poduzeće poštuje duh poreznih zakona i propisa ako poduzima razumne korake u cilju razumijevanja namjere zakonodavca i tumači porezna pravila u skladu s tom namjerom u svjetlu zakonskih formulacija i relevantne suvremene zakonodavne povijesti. Transakcije ne bi smjele biti strukturirane tako da obračun njihovih poreznih posljedica ne bude u skladu s ekonomskim posljedicama transakcije pod uvjetom da takav obračun nije predviđen posebnim propisom. U tom slučaju, poduzeće bi trebalo biti u razumnoj

mjeri sigurno u to da je transakcija strukturirana tako da obračun poreznih posljedica za poduzeće ne budu u suprotnosti s namjerama zakonodavca.

101. Usklađenost s poreznim propisima također podrazumijeva suradnju s poreznim tijelima i pružanje informacija koje su tim tijelima potrebne za učinkovitu i pravičnu primjenu poreznih zakona. Ta suradnja trebala bi uključivati pravovremene i točne odgovore na zahtjeve nadležnih tijela za dostavu informacija u skladu s odredbama ugovora o oporezivanju ili razmjeni informacija. Međutim, ta obveza podliježe nekim ograničenjima. U *Smjernicama* se posebno ističe da informacije koje bi poduzeća trebala pružati moraju biti relevantne za provedbu važećih poreznih zakona. Time se prepoznaje potreba za ravnotežom između opterećenja poduzeća obvezama u svrhu poštivanja važećih poreznih zakona i potrebe da porezna tijela dobiju potpune, pravovremene i točne informacije koje će im omogućiti da provode porezne zakone.
102. Sustavi upravljanja rizicima, strukture i politike poduzeća trebale bi odražavati posvećenost poduzeća suradnji, transparentnosti i izvršavanju poreznih obveza. U slučaju poduzeća koja imaju korporativni pravni oblik, korporativni odbori raspolažu nizom mogućnosti za nadziranje poreznih rizika. Na primjer, korporativni odbori bi trebali proaktivno raditi na utvrđivanju odgovarajućih načela porezne politike, kao i na uspostavi internih sustava kontrole u području poreza, tako da upravljačke aktivnosti budu u skladu sa stajalištima odbora u pogledu poreznih rizika. Odbor bi trebao biti informiran o svim potencijalnim bitnim poreznim rizicima te je potrebno odrediti nositelje odgovornosti za izvršavanje funkcija interne kontrole u području poreza i izvješćavanje odbora. Obuhvatna strategija upravljanja rizikom koja obuhvaća poreze omogućit će poduzećima da se ponašaju kao dobri korporativni građani, ali i da učinkovito upravljaju poreznim rizicima, što im pak može pomoći da izbjegnu veće financijske, regulatorne i reputacijske rizike.
103. Poduzeće koje je dio multinacionalne grupe poduzeća u nekoj zemlji može imati značajne ekonomske odnose s članovima iste multinacionalne grupe poduzeća u drugim zemljama. Takvi odnosi mogu utjecati na porezne obveze na obje strane. Stoga će poreznim tijelima možda biti potrebne informacije iz drugih jurisdikcija, kako bi mogla procijeniti te odnose i utvrditi poreznu obvezu člana grupe koji djeluje unutar njihove jurisdikcije. I u ovom slučaju informacije što ih poduzeća trebaju pružiti ograničene su na informacije koje su relevantne ili zakonom propisane za potrebe procjene tih ekonomskih odnosa u svrhu pravilnog utvrđivanja porezne obveze člana multinacionalne grupe poduzeća. Multinacionalna poduzeća trebaju pružati te informacije i na taj način surađivati s relevantnim tijelima.

104. Transferne cijene su pitanje od posebne važnosti u području korporativnog građanstva i oporezivanja. Snažan rast globalne trgovine i izravnih prekograničnih ulaganja (i važna uloga multinacionalnih poduzeća u takvoj trgovini i investicijama) znači da su transferne cijene važna odrednica za oporezivanje članova multinacionalnih grupa poduzeća zato što bitno utječu na podjelu porezne osnovice među zemljama u kojima multinacionalno poduzeće posluje. Načelo nepristrane transakcije, koje je uključeno u OECD-ovu Oglednu poreznu konvenciju i UN-ovu Oglednu konvenciju o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja između razvijenih zemalja i zemalja u razvoju, predstavlja međunarodno prihvaćen standard za usklađivanje dobiti povezanih poduzeća. Primjenom načela nepristrane transakcije izbjegava se neprimjereno prebacivanje dobiti ili gubitaka i minimizira se rizik dvostrukog oporezivanja. Kako bi se osigurala pravilna primjena tog načela, multinacionalna poduzeća moraju surađivati s poreznim tijelima i pružati sve relevantne ili zakonom propisane informacije o odabiru metode određivanja transfernih cijena koju primjenjuju na svoje međunarodne transakcije s povezanim poduzećem. Prepoznaje se činjenica da je poduzećima, ali i poreznim tijelima, često teško utvrditi odražavaju li transferne cijene standard (ili načelo) nepristrane transakcije na odgovarajući način, kao i činjenica da primjena tog načela ne predstavlja egzaktnu znanost.
105. OECD-ov Obor za fiskalne poslove radi na preporukama čija primjena može osigurati usklađenost transfernih cijena s načelom nepristrane transakcije. *OECD-ove Smjernice o transfernim cijenama za multinacionalna poduzeća i porezne uprave (OECD-ove Smjernice o transfernim cijenama)* iz 1995. nastale su kao rezultat tog rada, a Preporuka Vijeća OECD-a za određivanje transfernih cijena između povezanih poduzeća (članovi multinacionalne grupe poduzeća obično potpadaju pod definiciju pojma „povezana poduzeća“) bavi se istom problematikom. *OECD-ove Smjernice o transfernim cijenama* i Preporuka Vijeća stalno se ažuriraju u svjetlu promjena u globalnom gospodarstvu te na tragu iskustava poreznih uprava i obveznika koja se odnose na transferne cijene. Primjena načela nepristrane transakcije na raspodjelu dobiti stalnih poslovnih jedinica u svrhu utvrđivanja prava oporezivanja koja pripadaju državi domaćinu u skladu s relevantnim poreznim ugovorom na oporezivanje bila je tema Preporuke Vijeća OECD-a iz 2008.
106. *OECD-ove Smjernice o transfernim cijenama* bave se primjenom načela nepristrane transakcije na procjenu transfernih cijena povezanih poduzeća. Cilj tih smjernica je pomoći poreznim upravama (zemalja članica i nečlanica OECD-a) i multinacionalnim poduzećima kroz predstavljanje obostrano prihvatljivih rješenja za različite slučajeve u

području transfernih cijena i tako smanjiti mogućnost sukoba između različitih poreznih uprava, ali i poreznih uprava i multinacionalnih poduzeća, te izbjeći skupe parničke postupke. Multinacionalna poduzeća potiču se da primjenjuju *OECD-ove Smjernice o transfernim cijenama* u izmijenjenom i dopunjenom obliku⁷ kako bi bila sigurna da njihove transferne cijene odražavaju načelo nepristrane transakcije.

-
7. Brazil, država pristupnica koja nije članica OECD-a, ne primjenjuje *OECD-ove Smjernice o transfernim cijenama* na području svoje jurisdikcije i stoga se primjena uputa iz tih *Smjernica* od strane multinacionalnih poduzeća u svrhu određivanja oporezivog prihoda iz poslovanja u toj zemlji ne odnosi na porezne obveze predviđene zakonima i propisima te zemlje. Argentina, još jedna država pristupnica koja nije članica OECD, Argentina, ističe da primjena *OECD-ovih Smjernica o transfernim cijenama* nije obvezna na području njezine jurisdikcije.

II. dio

**Procedure za primjenu Smjernica OECD-a za
multinacionalna poduzeća**

Izmjena i dopuna Odluke Vijeća o Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća

VIJEĆE,

uzimajući u obzir Konvenciju o Organizaciji za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) od 14. prosinca 1960.;

uzimajući u obzir OECD-ovu *Deklaraciju o međunarodnim ulaganjima i multinacionalnim poduzećima* („Deklaracija“), u kojoj vlade država pristupnica („države pristupnice“) zajednički preporučuju multinacionalnim poduzećima koja posluju unutar ili iz njihovih teritorija da se pridržavaju *Smjernica za međunarodna poduzeća* („Smjernice“);

uviđajući da bi, s obzirom na to da se poslovanje međunarodnih poduzeća odvija u cijelom svijetu, međunarodna suradnja u pitanjima vezanima za *Deklaraciju* trebala obuhvatiti sve zemlje;

uzimajući u obzir Opis poslova Odbora za investicije, posebno što se tiče njegovih odgovornosti u pogledu *Deklaracije* [C(84)171(Final), obnovljeno u C/M(95)21];

vodeći računa o Izvještaju o prvoj reviziji Deklaracije donesene 1976. [C(79)102(Final)], Izvještaju o drugoj reviziji Deklaracije [C/MIN(84)5(Final)], Izvještaju o reviziji Deklaracije iz 1991. [DAFFE/IME(91)23], i Izvještaju o reviziji Smjernica iz 2000. [C(2000)96];

uzimajući u obzir Drugu revidiranu odluku Vijeća iz lipnja 1984. [C(84)90], koja je izmijenjena i dopunjena u lipnju 1991. [C/MIN(91)7/ANN1] i ukinuta 27. lipnja 2000. [C(2000)96/FINAL];

smatrajući da je poželjno unaprijediti procedure za savjetovanja o pitanjima što ih ove *Smjernice* obuhvaćaju i promicati učinkovitu primjenu *Smjernica*;

na prijedlog Odbora za investicije:

ODLUČUJE:

I. Nacionalne kontaktne točke

1. Države pristupnice dužne su osnovati Nacionalne kontaktne točke u cilju učinkovitije primjene *Smjernica* putem promidžbenih aktivnosti, obrade upita i davanja doprinosa rješavanju pitanja koja se odnose na primjenu *Smjernica* u posebnim slučajevima, vodeći računa o priloženim proceduralnim smjernicama. Poslovna zajednica, radničke organizacije, druge nevladine organizacije i druge zainteresirane strane moraju biti obaviještene o dostupnosti takvih mehanizama.
2. Nacionalne kontaktne točke u različitim državama dužne su surađivati, po potrebi, u svim pitanjima vezanima za *Smjernice* koja su relevantna za njihove aktivnosti. Općenito gledano, prema predviđenoj proceduri, prije kontakta s drugim Nacionalnim kontaktnim točkama treba provesti raspravu na nacionalnoj razini.
3. Nacionalne kontaktne točke dužne su održavati redovite sastanke radi razmjene iskustava i izvještavanja Odbora za investicije.
4. Države pristupnice dužne su osigurati ljudske i financijske resurse za svoje Nacionalne kontaktne točke, tako da one mogu učinkovito ispunjavati svoje obveze, vodeći računa o internim proračunskim prioritetima i praksama.

II. Odbor za investicije

1. Odbor za investicije („Odbor“) dužan je periodički ili na zahtjev države pristupnica provoditi razmjene mišljenja o pitanjima koja su obuhvaćena *Smjernicama* i iskustava stečenih tijekom njihove primjene.
2. Odbor je dužan periodički pozivati Savjetodavni odbor poslovnog i industrijskog sektora pri OECD-u (BIAC) i Sindikalni savjetodavni odbor pri OECD-u (TUAC) („savjetodavna tijela“), OECD Watch, kao i druge međunarodne partnere, da iznesu mišljenje o pitanjima koja su obuhvaćena *Smjernicama*. Također, razmjene mišljenja o tim pitanjima s navedenim partnerima mogu se organizirati na njihov zahtjev.
3. Odbor je dužan angažirati se na razmatranju pitanja koja su obuhvaćena *Smjernicama* s državama koje nisu države pristupnice, tj. trećim zemljama, radi promicanja odgovornog poslovanja u skladu sa *Smjernicama* u cijelom svijetu i radi uspostave ravnopravnih uvjeta. Također je dužan nastojati surađivati s trećim zemljama koje su posebno zainteresirane za *Smjernice* i za promicanje njihovih načela i standarda.

4. Odbor je također dužan davati pojašnjenja *Smjernica*. Stranke uključene u posebne slučajeve na koje se odnose zahtjevi za pojašnjenjem dobit će priliku iznijeti svoje mišljenje usmenim ili pisanim putem. Odbor ne donosi zaključke o postupcima pojedinih poduzeća.
5. Odbor je dužan provoditi razmjene mišljenja o aktivnostima Nacionalnih kontaktnih točaka radi poboljšanja učinkovitosti primjene *Smjernica* i promicanja funkcionalne jednakovrijednosti Nacionalnih kontaktnih točaka.
6. Prilikom obavljanja svojih dužnosti u pogledu učinkovite primjene *Smjernica*, Odbor je dužan voditi računa o priloženim proceduralnim smjernicama.
7. Odbor je dužan periodički izvještavati Vijeće o pitanjima koja su obuhvaćena *Smjernicama*. U svojim izvještajima Odbor je dužan uzeti u obzir izvještaje Nacionalnih kontaktnih točaka i, po potrebi, mišljenja što su ih iznijela savjetodavna tijela, OECD Watch, drugi međunarodni partneri i treće zemlje.
8. Odbor je dužan, u suradnji s Nacionalnim kontaktnim točkama, djelovati u skladu s proaktivnom agendom koja promiče učinkovitu primjenu načela i standarda iz *Smjernica* u poduzećima. Odbor je posebno dužan raditi na stvaranju prilika za suradnju sa savjetodavnim tijelima, drugim međunarodnim partnerima i drugim zainteresiranim stranama radi promicanja pozitivnih doprinosa napretku, u kontekstu *Smjernica*, što ih multinacionalna poduzeća mogu dati u području gospodarstva, okoliša i društva u cilju ostvarivanja održivog razvoja i kako bi im pomogao identificirati i odgovoriti na rizike od štetnih učinaka koji su vezani za određene proizvode, regije, sektore ili industrije.

III. Revidiranje Odluke

Ova Odluka će se periodički revidirati. Odbor je dužan davati prijedloge u tu svrhu.

Proceduralne smjernice

I. Nacionalne kontaktne točke

Zadaća Nacionalnih kontaktnih točaka (NKT) je promicati učinkovitu primjenu *Smjernica*. Nacionalne kontaktne točke djelovat će u skladu s temeljnim kriterijima vidljivosti, dostupnosti, transparentnosti i odgovornosti radi ostvarivanja cilja funkcionalne jednakovrijednosti.

A. Institucionalni aranžmani

U skladu s ciljem funkcionalne jednakovrijednosti i radi promicanja učinkovite primjene *Smjernica*, države pristupnice mogu primijeniti fleksibilan pristup načinu ustroja Nacionalnih kontaktnih točaka uz traženje aktivne podrške socijalnih partnera, što uključuje poslovnu zajednicu, radničke organizacije, druge nevladine organizacije i zainteresirane strane.

U skladu s navedenim, Nacionalne kontaktne točke:

1. će biti sastavljene i ustrojene tako da predstavljaju polazišnu točku za učinkovito rješavanje brojnih pitanja koja su obuhvaćena *Smjericama* i tako da mogu djelovati nepristrano, a pritom i dalje odgovarati vladama država pristupnica u odgovarajućoj mjeri;
2. mogu biti uspostavljene u različitim ustrojstvenim oblicima radi ostvarivanja spomenutog cilja. Nacionalna kontaktna točka može se sastojati od viših službenika jednog ili više ministarstava kao predstavnika tih tijela ili višeg vladinog dužnosnika ili pak može biti ustrojena kao vladin ured na čelu s višim dužnosnikom, kao međuagencijska grupa ili grupa sastavljena od nezavisnih stručnjaka. Također može uključivati predstavnike poslovne zajednice, radničkih organizacija i drugih nevladinih organizacija;
3. će razvijati i održavati odnose s predstavnicima poslovne zajednice, radničkih organizacija i drugih zainteresiranih strana koje mogu pridonijeti učinkovitoj primjeni *Smjernica*.

B. Informiranje i promidžba

Nacionalna kontaktna točka će:

1. se pobrinuti za objavljivanje *Smjernice* i osigurati njihovu dostupnost na primjerene načine, što uključuje informiranje putem interneta, i na nacionalnim jezicima. Potencijalni investitori (u zemlji i izvan zemlje) trebaju biti informirani o *Smjernicama* kad je to potrebno;
2. jačati svijest o *Smjernicama* i procedurama za njihovu primjenu, uključujući putem suradnje, po potrebi, s poslovnom zajednicom, radničkim organizacijama, drugim nevladinim organizacijama i zainteresiranom javnošću;
3. odgovarati na upite o *Smjernicama* iz:
 - a) drugih Nacionalnih kontaktnih točaka;
 - b) poslovne zajednice, radničkih organizacija, drugih nevladinih organizacija i javnosti;
 - c) vlada država koje nisu države pristupnice, tj. trećih zemalja.

C. Primjena u posebnim slučajevima

Nacionalna kontaktna točka će pridonositi rješavanju pitanja koja se odnose na primjenu *Smjernica* u posebnim slučajevima, i to na nepristran, predvidljiv i pravičan način, u skladu s načelima i standardima iz *Smjernica*. Osigurat će forum za raspravu i pomagati poslovnoj zajednici, radničkim organizacijama, drugim nevladinim organizacijama i relevantnim zainteresiranim stranama u rješavanju postavljenih pitanja na učinkovit i pravovremen način i u skladu s mjerodavnim pravom. Prilikom pružanja takve pomoći, Nacionalna kontaktna točka će:

1. provesti početnu procjenu kojom će utvrditi zaslužuje li postavljeno pitanje daljnje ispitivanje i odgovoriti uključenim strankama;
2. kada postavljena pitanja zaslužuju daljnje ispitivanje, ponuditi dobre usluge (*bons offices*) uključenim stranama kao pomoć u rješavanju tih pitanja. U te svrhe, NKT će se savjetovati s uključenim stranama i, po potrebi:
 - a) zatražiti mišljenje relevantnih tijela i/ili predstavnika poslovne zajednice, radničkih organizacija, drugih nevladinih organizacija i relevantnih stručnjaka;
 - b) posavjetovati se s NKT-om u relevantnoj drugoj zemlji ili zemljama;
 - c) zatražiti savjet Odbora u slučaju nedoumica u pogledu tumačenja *Smjernica* u konkretnim okolnostima;

- d) ponuditi i, uz suglasnost uključenih strana, omogućiti pristup sporazumnim i nekontradiktornim postupcima, poput mirenja ili posredovanja, kako bi se uključenim stranama pomoglo u rješavanju tih pitanja,
3. po dovršetku procedura i nakon savjetovanja s uključenim stranama, učiniti rezultate procedura dostupnima javnosti, vodeći računa o potrebi za zaštitom osjetljivih poslovnih informacija i informacija drugih zainteresiranih strana, tako što će objaviti:
- a) izjavu ako NKT odluči da postavljeno pitanje ne zaslužuje daljnje ispitivanje. Izjava bi trebala sadržavati barem opis postavljenih pitanja i razloge NKT-ove odluke;
 - b) izvještaja ako stranke postignu dogovor o postavljenim pitanja. Izvještaj bi trebao sadržavati barem opis postavljenih pitanja, postupaka koje je NKT pokrenuo u nastojanju da pomogne strankama i informacije o tome kada je dogovor postignut. Informacije o sadržaju dogovora uključuju se isključivo uz pristanak uključenih stranaka;
 - c) izjave ako se ne postigne dogovor ili ako neka stranka nije voljna sudjelovati u postupcima. Izjava bi trebala sadržavati barem opis postavljenih pitanja, razloga zbog kojeg je NKT odlučio da pitanje zaslužuje daljnje ispitivanje i procedura koje je NKT pokrenuo u nastojanju da pomogne strankama. NKT će dati preporuke o primjeni *Smjernica*, po potrebi, koje bi trebale biti uključene u tu izjavu. U izjavi se, po potrebi, također mogu navesti razlozi zbog kojih nije bilo moguće postići dogovor;

NKT će pravovremeno izvijestiti Odbor o rezultatima procedura za rješavanje posebnih slučajeva;

4. u cilju rješavanja postavljenih pitanja, poduzeti odgovarajuće mjere u svrhu zaštite osjetljivih poslovnih i drugih informacija te interesa drugih zainteresiranih strana koje su uključene u posebne slučajeve. Postupak će biti povjerljiv za vrijeme trajanja procedura iz točke 2. Po dovršetku procedura, ne postignu li dogovor o rješenju postavljenih pitanja, uključene strane imaju pravo slobodno komunicirati i raspravljati o tim pitanjima. Međutim, informacije i stajališta što ih je tijekom postupka iznijela neka druga uključena strana ostaju povjerljivi osim ako ta druga strana ne pristane na njihovo objavljivanje ili ako to nije u suprotnosti s odredbama nacionalnog prava.

5. u slučaju pitanja koja se otvore u trećim zemljama, poduzeti korake u cilju boljeg razumijevanja pitanja o kojima je riječ i primijeniti ove procedure kad je to svrsishodno i izvedivo.

D. Izvještavanje

1. Svaki NKT podnositi će godišnji izvještaj Odboru.
2. Izvještaji bi trebali sadržavati informacije o prirodi i rezultatima aktivnosti NKT-a, uključujući aktivnosti primjene u posebnim slučajevima.

II. Odbor za investicije

1. Odbor će razmotriti zahtjeve NKT-ova za pružanjem pomoći u provedbi njihovih aktivnosti, uključujući u slučaju nedoumica u pogledu tumačenja *Smjernica* u konkretnim okolnostima.
2. U cilju učinkovitije primjene *Smjernica* i ostvarivanja funkcionalne jednakovrijednosti NKT-ova, Odbor će:
 - a) razmatrati izvještaje NKT-ova;
 - b) razmatrati potkrijepljene podneske što ih dostave države pristupnice, savjetodavna tijela ili OECD Watch, u kojima se postavlja pitanje ispunjava li NKT svoje dužnosti vezane za postupanje u pogledu posebnih slučajeva;
 - c) razmotriti mogućnost davanja pojašnjenja kada država pristupnica, savjetodavno tijelo ili OECD Watch dostave potkrijepljeni podnesak u kojem se postavlja pitanje je li NKT pravilno tumačio *Smjernice* u posebnim slučajevima;
 - d) davati preporuke, po potrebi, u cilju unapređenja rada NKT-ova i učinkovite primjene *Smjernica*;
 - e) surađivati s međunarodnim partnerima;
 - f) se angažirati na razmatranju pitanja koja su obuhvaćena *Smjernicama* i njihove primjene sa zainteresiranim trećim zemljama.
3. Odbor može zatražiti i razmotriti mišljenje stručnjaka o svim pitanjima koja su obuhvaćena *Smjernicama*. U tu svrhu, Odbor će utvrditi odgovarajuće procedure.
4. Odbor će obavljati svoje zadaće učinkovito i pravovremeno.

5. Odboru će u obavljanju njegovih zadaća pomagati OECD-ovo Tajništvo, koje će, u skladu s općenitim smjernicama Odbora za investicije i ovisno o Programu rada i proračunu Organizacije:
- a) služiti kao središnja točka za informacije o promidžbi i primjeni *Smjernica* za NKT-ove koji imaju pitanja u tom pogledu;
 - b) prikupljati relevantne informacije o novim trendovima i praksama s obzirom na promidžbene aktivnosti NKT-ova i primjenu *Smjernica* u posebnim slučajevima te osigurati javnu dostupnost prikupljenih informacija. Tajništvo će definirati jedinstvene izvještajne formate u cilju uspostave i održavanja ažurirane baze podataka o posebnim slučajevima i za potrebe redovitih analiza tih posebnih slučajeva;
 - c) omogućiti provedbu aktivnosti uzajamnog učenja, uključujući dobrovoljne uzajamne procjene te aktivnosti jačanja kapaciteta i izobrazbe, posebice za NKT-ove novih država pristupnica, o postupku primjene *Smjernica*, poput promidžbenih aktivnosti i osiguravanja pristupa postupcima mirenja i posredovanja;
 - d) omogućiti suradnju između NKT-ova, po potrebi; i
 - e) promicati *Smjernice* na relevantnim međunarodnim forumima i sastancima te pružati podršku NKT-ovima i Odboru u njihovim naporima u cilju jačanja svijesti o *Smjernicama* u trećim zemljama.

Komentari uz Procedure za primjenu Smjernica OECD-a za međunarodna poduzeća

1. Odluka Vijeća predstavlja obveze što su ih države pristupnice preuzele u pogledu unapređenja provedbe preporuka koje su iznesene u tekstu *Smjernica*. Proceduralne smjernice za Nacionalne kontaktne točke i Odbor za investicije priložene su Odluci Vijeća.
2. Odluka Vijeća utvrđuje ključne odgovornosti država pristupnica u pogledu NKT-ova u skladu sa *Smjernicama*, kako slijedi:
 - osnovati NKT (u skladu s proceduralnim smjernicama koje su priložene Odluci) i informirati zainteresirane strane o dostupnosti mehanizama vezanih za *Smjernice*;
 - osigurati dostupnost potrebnih ljudskih i finansijskih resursa;
 - omogućiti međusobnu suradnju NKT-ova iz različitih zemalja, po potrebi;
 - omogućiti NKT-ovima da održavaju redovite sastanke i izvještavaju Odbor.
3. Odlukom Vijeća također se utvrđuju zadaće Odbora u pogledu *Smjernica*, što uključuje sljedeće zadaće:
 - organizirati razmjene mišljenja o pitanjima koja su vezana za *Smjernice*;
 - davati pojašnjenja kad je to potrebno;
 - provoditi razmjene mišljenja o aktivnostima NKT-ova;
 - izvještavati Vijeće OECD-a o *Smjernicama*.
4. Odbor za investicije je OECD-ovo tijelo koje je odgovorno za nadzor primjene *Smjernica*. Ta odgovornost ne odnosi se samo na *Smjernice* nego i na sve elemente *Deklaracije* (instrument nacionalnog tretmana i instrumenti za poticanje i odvracanje međunarodnih ulaganja, proturječni zahtjevi). Odbor brine o poštivanju i razumijevanju svih elemenata iz *Deklaracije* te o tome da se ti elementi međusobno dopunjuju i budu u skladu jedni s drugima.

5. U svjetlu sve veće važnosti odgovornog poslovanja za zemlje izvan OECD-a, Odluka predviđa angažman i suradnju na pitanjima koja su obuhvaćena *Smjernicama* s trećim zemljama, tj. državama koje nisu države pristupnice. Ta odredba omogućuje Odboru da organizira posebne sastanke sa zainteresiranim trećim zemljama u cilju promicanja razumijevanja standarda i načela iz *Smjernica* te procedura za njihovu primjenu. U skladu s relevantnim OECD-ovim procedurama, Odbor također može uključiti te države u posebne aktivnosti ili projekte u području odgovornog poslovanja, što uključuje pozive na sastanke i okrugle stolove na temu korporativne odgovornosti u organizaciji Odbora.
6. U skladu sa svojom proaktivnom agendom, Odbor će surađivati s NKT-ovima i tražiti prilike za suradnju sa savjetodavnim tijelima, OECD Watch i drugim međunarodnim partnerima. Dodatne smjernice za NKT-ove u tom pogledu navedene su u točki 18.

I. Napomene uz Proceduralne smjernice za NKT-ove

7. Nacionalne kontaktne točke imaju važnu ulogu u izgradnji pozitivne slike o *Smjernicama* i promicanju njihove učinkovitosti. Poduzeća su odgovorna za poštivanje *Smjernica* u svom svakodnevnom postupanju, ali vlade mogu pridonijeti učinkovitosti procedura za njihovu primjenu. U tu svrhu, složile su se kako je potrebno osigurati bolje smjernice za postupanje i aktivnosti NKT-ova, što uključuje održavanje redovnih sastanaka i nadzor Odbora.
8. Mnoge funkcije navedene u Proceduralnim smjernicama iz Odluke nisu nove, nego odražavaju iskustva i preporuke izrađene tijekom godina. Izričito navođenje tih funkcija povećava transparentnost očekivane primjene mehanizama za provedbu *Smjernica*. Sve funkcije sada su opisane u četiri dijela Proceduralnih smjernica za NKT-ove: institucionalni aranžmani, informiranje i promidžba, provedba u posebnim slučajevima i izvještavanje.
9. U uvodnom odlomku, koji se nalazi ispred spomenuta četiri dijela, utvrđuje se osnovna svrha NKT-ova zajedno s temeljnim kriterijima za promicanje koncepta „funkcionalne jednakovrijednosti“. Uzimajući u obzir predviđenu fleksibilnost u načinu na koji vlade pristupaju pitanju ustroja NKT-ova, NKT-ovi bi trebali djelovati u skladu s načelima vidljivosti, dostupnosti, transparentnosti i odgovornosti. NKT-ovi će se rukovoditi tim kriterijima u izvršavanju svojih aktivnosti, a ti će kriteriji također pomoći Odboru u raspravama o postupanju NKT-ova.

Temeljni kriteriji za funkcionalnu jednakovrijednost u aktivnostima NKT-ova

Vidljivost. U skladu s Odlukom, države pristupnice pristaju osnovati NKT-ove i informirati poslovnu zajednicu, radničke organizacije i druge zainteresirane strane, uključujući nevladine organizacije, o dostupnosti mehanizama koji su vezani za NKT-ove u svrhu primjene *Smjernica*. Od vlada se očekuje da objave informacije o svojim NKT-ovima i da aktivno promiču *Smjernice*, što uključuje održavanje seminara i sastanaka o tom instrumentu. Ta događanja mogu se organizirati u suradnji s poslovnom zajednicom, radničkim organizacijama, nevladinim organizacijama i drugim zainteresiranim stranama, mada nije nužno da sve te grupe budu uključene u svako pojedino događanje.

Dostupnost. Jednostavnost pristupa važan je preduvjet učinkovitog djelovanja NKT-ova. To podrazumijeva osiguravanje pristupa za poslovnu zajednicu, radničke organizacije, nevladine organizacije i druge predstavnike javnosti. Elektroničke komunikacije također mogu biti korisne u ovom pogledu. NKT-ovi bi trebali odgovarati na sve opravdane zahtjeve za informacijama i baviti se konkretnim pitanjima zainteresiranih strana na učinkovit i pravovremen način.

Transparentnost. Transparentnost je važan kriterij zato što pridonosi jačanju odgovornosti NKT-a i izgradnji povjerenja šire javnosti. Stoga će aktivnosti NKT-a u načelu biti transparentne. Bez obzira na to, u slučajevima kada NKT pruža „dobre usluge“ u okviru primjene *Smjernica* u posebnim slučajevima, poduzimanje odgovarajućih koraka u cilju osiguravanja povjerljivosti postupka pridonijet će njihovoj učinkovitosti. Rezultati će biti transparentni, osim u slučajevima kada je povjerljivost rezultata u najboljem interesu učinkovite provedbe *Smjernica*.

Odgovornost. Preuzimanje aktivnije uloge u izgradnji pozitivne slike o *Smjernicama* – i njihovoj primjeni kao instrumenta koji može pomoći u rješavanju zahtjevnih problema između poduzeća i zajednicama u kojima posluju – također će usmjeriti pažnju javnosti na aktivnosti NKT-ova. Nacionalni parlamenti mogu odigrati važnu ulogu na ovom području. Godišnji izvještaji i redoviti sastanci NKT-ova predstavljat će priliku za razmjenu iskustava i poticanje primjene „najboljih praksi“ u pogledu rada NKT-ova. Odbor će također organizirati razmjene mišljenja, koje mogu služiti kao platforma za razmjenu iskustava i procjenu učinkovitosti aktivnosti NKT-ova.

Institucionalni aranžmani

10. Vodstvo NKT-a trebalo bi biti takvo da osigura povjerenje socijalnih partnera i drugih dionika te pridonosi izgradnji pozitivne slike o *Smjernicama* u javnosti.
11. Bez obzira na odabrani način ustroja NKT-a, vlade također mogu osnovati vanjska višedionička savjetodavna ili nadzorna tijela koja će pomagati NKT-ovima u obavljanju njihovih dužnosti.
12. Od NKT-ova se očekuje, bez obzira na njihov sastav, da razvijaju i održavaju odnose s predstavnicima poslovne zajednice, radničkih organizacija, drugih nevladinih organizacija i zainteresiranih strana.

Informiranje i promidžba

13. Funkcije NKT-a u području informiranja i promidžbe od temeljne su važnosti za izgradnju pozitivne slike o *Smjernicama*.
14. NKT-ovi su dužni raditi na jačanju svijesti o *Smjernicama* i osigurati njihovu dostupnost putem interneta i na druge primjerene načine, uključujući dostupnost na nacionalnim jezicima. OECD brine o dostupnosti verzija na engleskom i francuskom jeziku te je poželjno postaviti poveznice koje vode na internetsku stranicu sa *Smjernicama*. Po potrebi, NKT-ovi će također pružati informacije o *Smjernicama* za potencijalne investitore koji žele ulagati u njihovu zemlju, ali i izvan nje.
15. NKT-ovi bi trebali pružati informacije o procedurama, koje bi stranke trebale uvažiti prilikom postavljanja pitanja ili odgovaranja na pitanja u posebnim slučajevima. To uključuje upute o informacijama koje je potrebno dostaviti prilikom postavljanja pitanja u posebnim slučajevima, o zahtjevima za stranke koje su uključene u posebna pitanja te o procesima i okvirnim rokovima kojih će se NKT pridržavati.
16. U svojim naporima u cilju jačanja svijesti o *Smjernicama*, NKT-ovi će surađivati s nizom različitih organizacija i pojedinaca, uključujući, po potrebi, poslovnu zajednicu, radničke organizacije, druge nevladine organizacije i zainteresirane strane. Promidžba *Smjernica* od iznimne je važnosti za te organizacije, a njihove institucionalne mreže mogu osigurati mogućnosti promidžbe, koje će, iskoriste li se u te svrhe, znatno pridonijeti nastojanjima NKT-ova u ovom pogledu.
17. Od NKT-ova se očekuju da odgovaraju na legitimne upite, što je jedna od njihovih osnovnih aktivnosti. U tom pogledu posebno se izdvajaju tri grupe: i) drugi NKT-ovi (prema relevantnoj odredbi Odluke); ii) poslovna zajednica, radničke organizacije, druge nevladine organizacije i javnost; i iii) vlade trećih zemalja.

Proaktivna agenda

18. U skladu s proaktivnom agendom Odbora za investicije NKT-ovi bi trebali održavati redovite kontakte, uključujući sastanke, sa socijalnim partnerima i drugim dionicima radi:
 - a) razmatranja razvoja situacije i novih praksi u području odgovornog poslovanja;
 - b) pružanja podrške pozitivnim doprinosima napretku što ih poduzeća mogu dati u području gospodarstva, društva i okoliša;
 - c) sudjelovanja, po potrebi, u suradničkim inicijativama kojima je cilj identificirati i odgovoriti na rizike štetnih učinaka koji su vezani za određene proizvode, regije, sektore ili gospodarske grane.

Uzajamno učenje

19. Uz podršku radu Odbora u cilju promicanja učinkovite primjene *Smjernica*, NKT-ovi će sudjelovati u aktivnostima uzajamnog učenja. Posebno se potiče sudjelovanje u horizontalnom tematskom istorazinskom vrednovanju i dobrovoljnim međusobnim istorazinskim procjenama NKT-ova. Aktivnosti uzajamnog učenja mogu se provoditi na sastancima u OECD-u ili kroz izravnu suradnju između NKT-ova.

Primjena u posebnim slučajevima

20. Kada se otvore pitanja vezana za primjenu *Smjernica* u posebnim slučajevima, od NKT-a se očekuje da pomogne u njihovu rješavanju. Ovaj odlomak Proceduralnih smjernica predstavlja naputke o postupanju u posebnim slučajevima za NKT-ove.
21. Učinkovitost procedura za posebne slučajeve ovisi o tome da sve strane koje u njima sudjeluju postupaju u dobroj vjeri. U tom kontekstu, postupanje u dobroj vjeri podrazumijeva pravovremeno davanje odgovora, poštivanje povjerljivosti kad je to potrebno, suzdržavanje od lažnog predstavljanja procesa i prijetnji ili odmazde protiv stranaka koje sudjeluju u proceduri te stvarnu posvećenost sudjelovanju u procedurama radi pronalaženja rješenja za postavljena pitanja u skladu sa *Smjernicama*.

Vodeća načela za posebne slučajeve

22. U skladu s temeljnim kriterijima funkcionalne istovrijednosti, NKT-ovi bi trebali provoditi svoje aktivnosti u rješavanju posebnih slučajeva

nepristrano – NKT-ovi bi trebali osigurati nepristranost u rješavanju posebnih slučajeva;.

predvidljivo – NKT-ovi bi trebali osigurati predvidljivost kroz pružanje jasnih i javno dostupnih informacija o svojoj ulozi u rješavanju posebnih slučajeva, uključujući informacije o pružanju dobrih usluga, fazama procesa rješavanja konkretnog slučaja s okvirnim rokovima i svojoj mogućoj ulozi u praćenju provedbe postignutog dogovora među strankama;

pravično – NKT-ovi bi se trebali pobrinuti za to da stranke mogu sudjelovati u procesu pod poštenim i pravičnim uvjetima, npr. pružanjem razumne mogućnosti pristupa izvorima informacija koje se odnose na proceduru.

u skladu sa Smjernicama – NKT-ovi bi trebali postupati u skladu s načelima i standardima iz *Smjernica*.

Koordinacija između NKT-ova u posebnim slučajevima

23. Pitanja će najčešće rješavati NKT države u kojoj se predmetno pitanje otvori. O pitanjima koje se otvore među državama pristupnicama najprije će se raspravljati na nacionalnoj razini te će se ona zatim, po potrebi, razmatrati na bilateralnoj razini. NKT zemlje domaćina trebao bi se posavjetovati s NKT-om matične zemlje u sklopu svojih nastojanja da strankama pomogne u rješavanju tih pitanja. NKT matične zemlje trebao bi nastojati pravovremeno pružiti odgovarajuću pomoć kada to zatraži NKT zemlje domaćina.
24. U slučaju pitanja koja se odnose na aktivnost poduzeća koja se odvija u više država pristupnica ili na aktivnosti grupe poduzeća koja djeluje u obliku konzorcija, zajedničkog pothvata ili u nekom drugom sličnom obliku u različitim državama pristupnicama, uključeni NKT-ovi trebali bi se dogovoriti o tome koji će NKT imati vodeću ulogu u nastojanjima da se pomogne strankama. U tom pogledu, NKT-ovi se mogu obratiti predsjedniku Odbora za investicije i zatražiti pomoć. Vodeći NKT trebao bi se savjetovati s ostalim NKT-ovima, koji bi trebali pružiti odgovarajuću pomoć ako to vodeći NKT zatraži. U slučaju da stranke ne postignu dogovor, vodeći NKT trebao bi donijeti konačnu odluku u dogovoru s ostalim NKT-ima.

Početna procjena

25. Prilikom provođenja početne procjene kojom se utvrđuje zaslužuje li postavljeno pitanje daljnje ispitivanje, NKT će morati utvrditi

je li pitanje postavljeno u dobroj vjeri (*bona fide*) i je li vezano za primjenu *Smjernica*. U tom kontekstu, NKT će razmotriti:

- identitet dotične stranke i njezin interes za problematiku o kojoj je riječ;
- je li pitanje bitno i potkrijepljeno;
- postojanje veze između aktivnosti poduzeća i pitanja koje se postavlja u posebnom slučaju;
- relevantnost mjerodavnog prava i procedura, uključujući sudske odluke;
- kako su slična pitanja riješena ili kako se rješavaju u drugim domaćim ili međunarodnim postupcima;
- bi li razmatranje posebnog slučaja pridonijelo ostvarivanju svrhe i učinkovite primjene *Smjernica*.

26. Kada ocjenjuju važnost drugih domaćih ili međunarodnih postupaka, u kojima se paralelno rješavaju slična pitanja, za proceduru u dotičnom posebnom slučaju, NKT-ovi ne bi smjeli zaključiti da predmetna pitanja ne zaslužuju daljnje ispitivanje samo zbog toga što su paralelni postupci provedeni ili se provode ili su dostupni strankama. NKT-ovi bi trebali ocijeniti hoće li nuđenje dobrih usluga pozitivno pridonijeti rješavanju postavljenih pitanja ili će ozbiljno naštetiti strankama koje sudjeluju u tim drugim postupcima ili uzrokovati situaciju koja predstavlja nepoštivanje suda. U toj prilici NKT-ovi mogu uzeti u obzir prakse drugih NKT-ova i, po potrebi, posavjetovati se s institucijama pred kojima se paralelni postupak vodi ili bi se mogao voditi. Stranke bi također trebale pomoći NKT-ovima da razmotre te mogućnosti pružanjem relevantnih informacija o paralelnim postupcima.
27. Po dovršetku početne procjene, NKT će dati odgovor dotičnim strankama. Ako NKT odluči da pitanje ne zaslužuje daljnje ispitivanje, informirat će stranke o razlozima takve odluke.

Pružanje pomoći strankama

28. Ako postavljeno pitanje zaslužuje daljnje ispitivanje, NKT će dodatno razmotriti to pitanje zajedno s uključenim stranama i ponuditi „dobre usluge“ u nastojanju da neformalno pridonese rješavanju pitanja. Kada to bude potrebno, NKT-ovi će primijeniti procedure iz točke C-2a) do C-2d). To može uključivati savjete relevantnih tijela, kao i predstavnika poslovne zajednice, radničkih organizacija, drugih organizacija i stručnjaka.

Savjetovanje s NKT-ovima iz drugih država ili traženje naputaka o tumačenju *Smjernica* također može biti korisno za rješavanje dotičnog pitanja.

29. U okviru osiguravanja dostupnosti dobrih usluga i kad je to relevantno za pitanja o kojima je riječ, NKT-ovi će ponuditi ili omogućiti pristup sporazumnim i nekontradiktornim postupcima, poput mirenja ili posredovanja, u nastojanju da pomognu u rješavanju tih pitanja. U skladu s uobičajenom praksom mirenja i posredovanja, te procedure primjenjuju se isključivo pod uvjetom da dotične stranke pristanu na to i obavežu se sudjelovati u proceduri u dobroj vjeri.
30. Prilikom nuđenja svojih dobrih usluga, NKT-ovi mogu poduzeti mjere za zaštitu identiteta uključenih strana ako iz opravdanih razloga smatraju da bi objavljivanje tih informacija bilo štetno za jednu ili više strana. To može uključivati okolnosti kada postoji potreba za zaštitom identiteta stranke ili stranaka iz uključenog poduzeća.

Dovršetak procedure

31. Od NKT-ova se očekuje da uvijek brinu o tome da rezultati procedura koje se odnose na posebna pitanja budu dostupni javnosti u skladu s točkama C-3 i C-4 Proceduralnih smjernica.
32. Kada NKT, nakon što provede početne provjere, odluči da postavljena pitanja vezana za poseban slučaj ne zaslužuju daljnje ispitivanje, objavit će izjavu o svojoj odluci nakon što se posavjetuje s uključenim stranama, pri čemu mora voditi računa o povjerljivosti osjetljivih poslovnih i drugih informacija. Bude li NKT smatrao, na temelju rezultata početne procjene, da ne bi bilo pošteno javno obznaniti identitet neke stranke u izjavi o odluci, može sastaviti izjavu tako da u njoj ne otkrije identitet stranke.
33. Odluči li NKT da postavljena pitanja zaslužuju daljnje ispitivanje, može objaviti takvu odluku i svoju ponudu dobrih usluga uključenim stranama.
34. U slučaju da uključene strane postignu dogovor o postavljenim pitanjima, trebale bi također utvrditi na koji će se način sadržaj njihova dogovora javno obznaniti i u kojem opsegu. NKT će u dogovoru s uključenim stranama objaviti izvještaj s rezultatom postupka. Stranke se također mogu dogovoriti da će zatražiti pomoć NKT-a u naknadnom praćenju provedbe dogovora te NKT može u tome pomoći strankama u skladu s uvjetima koje usuglase stranke i NKT.
35. Ako uključene strane ne postignu dogovor o postavljenim pitanjima ili NKT zaključi da jedna ili više strana koje su uključene u poseban slučaj

nisu spremne postupati ili sudjelovati u dobroj vjeri, NKT će dati izjavu i preporuke, po potrebi, o primjeni *Smjernica*. Ova procedura jasno predviđa da će NKT dati izjavu čak i onda kada smatra da nije potrebno dati posebnu preporuku. Izjava bi trebala sadržavati identitet dotičnih stranaka, pitanja o kojima je riječ, datum kada su pitanja postavljena NKT-u, sve NKT-ove preporuke, ako postoje, i sve opaske o razlozima neuspjeha postizanja dogovora u postupku za koje NKT smatra da ih je primjereno uključiti u izjavu.

36. NKT bi trebao omogućiti strankama da iznesu primjedbe na nacrt izjave. Međutim, riječ je o izjavi koju daje NKT i stoga NKT ima pravo po vlastitom nahođenju odlučiti hoće li mijenjati nacrt izjave zbog primjedbi stranaka. U slučaju da NKT uputi preporuke strankama, u nekim će okolnostima možda biti primjereno da NKT naknadno zatraži od stranaka povratne informacije o tim preporukama. Bude li NKT smatrao da je naknadno praćenje provedbe preporuka primjereno, vremenski okvir za naknadno praćenje trebao bi biti naveden u NKT-ovoj izjavi.
37. Izjave i izvještaji o rezultatima postupaka što ih NKT-ovi objave mogu biti relevantni za upravljanje vladinim programima i politikama. Radi usklađenosti politika, NKT-ove se potiče da informiraju vladine agencije o svojim izjavama i izvještajima koji su, po saznanjima NKT-ova, relevantni za politike i programe tih agencija. Ova odredba ne utječe na dobrovoljnu prirodu *Smjernica*.

Transparentnost i povjerljivost

38. Transparentnost je prepoznata kao opće načelo ponašanja NKT-ova u odnosu prema javnosti (vidi točku 9. u odlomku *Temeljni kriteriji*). Međutim, u točki C-4 Proceduralnih smjernica prepoznata je važnost povjerljivosti u nekim okolnostima. NKT će poduzeti odgovarajuće korake u cilju zaštite osjetljivih poslovnih informacija. Jednako tako, radi učinkovite primjene *Smjernica*, druge informacije, poput identiteta osoba koje sudjeluju u procedurama, trebale bi se čuvati kao povjerljive. Podrazumijeva se da postupci uključuju činjenice i argumente koje stranke iznesu. Bez obzira na to, važno je postići ravnotežu između transparentnosti i povjerljivosti radi izgradnje povjerenja u procedure iz *Smjernica* i radi promicanja njihove učinkovite primjene.

Prema tomu, iako točka C-4 općenito predviđa da će postupci vezani za primjenu biti povjerljivi, rezultati će obično biti transparentni.

Postupanje s pitanjima iz trećih zemalja

39. Kao što je navedeno u točki 3. u poglavlju *Koncepti i načela*, poduzeća se potiču da poštuju *Smjernice* bez obzira na to gdje posluju, uzimajući u obzir posebne okolnosti u svakoj zemlji domaćinu.

- Ako se u nekoj zemlji koja nije država pristupnica otvori pitanje vezano za *Smjernice*, matični NKT-ovi poduzet će potrebne korake kako bi bili sigurni da razumiju vezanu problematiku. Premda neće uvijek biti moguće dobiti pristup svim bitnim informacijama ili okupiti sve uključene strane, NKT će ipak možda moći provesti istrage i druge aktivnosti radi utvrđivanja činjenica. Ti koraci mogu, na primjer, uključivati kontakt s upravom poduzeća u matičnoj zemlji i, po potrebi, veleposlanstvima i vladinim dužnosnicima u trećoj zemlji u kojoj je pitanje postavljeno.
- Zbog mogućih sukoba sa zakonima, propisima, pravilima i politikama zemalja domaćina, kad je riječ o pitanjima iz trećih zemalja, možda će biti teže osigurati učinkovitu primjenu *Smjernica* u posebnim slučajevima nego u državama pristupnicama. Kao što je navedeno u napomenama uz poglavlje *Opće politike*, iako *Smjernice* često pokrivaju šire područje nego zakoni, ne bi smjele dovoditi poduzeća u situaciju u kojoj su suočena s proturječnim zahtjevima i to nije njihova namjera.
- Uključene strane moraju biti informirane o ograničenjima primjene *Smjernica* u trećim zemljama.
- O pitanjima iz trećih zemalja koja su vezana za *Smjernice* može se raspravljati i na sastancima NKT-a u cilju jačanja stručnosti za rješavanje pitanja iz trećih zemalja.

Okvirni rokovi

40. Procedura za rješavanje posebnih slučajeva sastoji se od tri faze:

1. *početna procjena i odluka o tome treba li ponuditi dobre usluge radi pružanja pomoći strankama*: NKT bi trebao nastojati dovršiti početnu procjenu

u roku od tri mjeseca, iako će prikupljanje informacija potrebnih za donošenje informirane odluke možda zahtijevati dodatno vrijeme;

2. *pomoć strankama u nastojanju da riješe postavljena pitanja*: odluči li ponuditi dobre usluge, NKT bi se trebao nastojati osigurati pravovremeno rješavanje pitanja. Uviđajući da napredak ostvaren kroz dobre usluge, uključujući posredovanje i mirenje, u konačnici ovisi o uključenim stranama, NKT bi trebao, nakon savjetovanja sa strankama, utvrditi razuman rok za raspravu između stranaka radi rješavanja postavljenih pitanja. Ne uspiju li stranke postići dogovor u tom roku, NKT bi trebao razgovarati sa strankama o vrijednosti nastavka pružanja pomoći strankama; zaključi li NKT da nastavak procedure vjerojatno neće biti produktivan, trebao bi okončati proces i pristupiti izradi izjave;
3. *dovršetak procedura*: NKT bi trebao izdati izjavu u roku od tri mjeseca nakon dovršetka procedure.
41. Načelno govoreći, NKT-ovi bi trebali nastojati dovršiti proceduru u roku od 12 mjeseci od zaprimanja posebnog slučaja. Prepoznaje se da će se taj rok možda morati produljiti kada to okolnosti zahtijevaju, na primjer, u slučaju pitanja iz trećih zemalja.

Izvjestavanje Odbora za investicije

42. Izvjestavanje je jedna od važnih dužnosti NKT-ova te može pridonijeti izgradnji baze znanja i jačanju temeljnih kompetencija za unapređenje učinkovitosti *Smjernica*. U svjetlu navedenog, NKT-ovi će izvještavati Odbor za investicije kako bi se osiguralo da informacije o svim posebnim slučajevima što su ih stranke iznijele, uključujući slučajeve koji su u fazi početne procjene, slučajeve u kojima su ponuđene dobre usluge i slučajeve u kojima je rasprava u tijeku, ali i slučajeve kada je NKT nakon početne procjene odlučio da neće ponuditi dobre usluge, budu uključene u Godišnji izvještaj o OECD-ovim *Smjernicama*. Prilikom izvještavanja o aktivnostima primjene u posebnim slučajevima, NKT-ovi će voditi računa o transparentnosti i povjerljivosti kako je navedeno u točki C-4.

II. Napomene uz Proceduralne smjernice za Investicijski odbor

43. Proceduralne smjernice uz Odluku Vijeća predstavljaju dodatne smjernice o obavljanju dužnosti Odbora, što uključuje:
- učinkovito i pravovremeno obavljanje dužnosti;
 - razmatranje zahtjeva za pomoć koje upute NKT-ovi;
 - održavanje razmjena mišljenja o aktivnostima NKT-ova;
 - razmatranje mogućnosti traženja mišljenja međunarodnih partnera i stručnjaka.
44. S obzirom na neobvezujuću prirodu *Smjernica*, Odbor ne može djelovati kao sudsko ili neformalno sudsko tijelo. Isto tako, Odbor neće preispitivati nalaze i izjave NKT-ova (osim tumačenja *Smjernica*). Odredba po kojoj Odbor ne donosi zaključke o ponašanju pojedinih poduzeća zadržana je i u samoj Odluci.
45. Odbor će razmatrati zahtjeve NKT-ova za pružanjem pomoći, uključujući u slučaju nedoumica o tumačenju *Smjernica* u konkretnim okolnostima. Ova točka odražava točku C-2c) iz Proceduralnih smjernica uz Odluku koja se odnosi na NKT-ove, u kojoj se NKT-ove poziva da zatraže savjet Odbora ako imaju nedoumica u pogledu tumačenja *Smjernica* u tim okolnostima.
46. Prilikom rasprave o aktivnostima NKT-ova, Odbor može dati preporuke, po potrebi, o poboljšanju njihova djelovanja, uključujući u pogledu učinkovite primjene *Smjernica*.
47. Odbor će također razmatrati potkrijepljene podneske koje dostave države pristupnice, savjetodavna tijela ili OECD Watch, u kojima se navodi da NKT nije ispunio svoje proceduralne dužnosti prilikom primjene *Smjernica* u posebnim slučajevima. Ovime se dopunjavaju odredbe iz Proceduralnih smjernica koje se odnose na izvještaje što ih NKT-ovi podnose o svojim aktivnostima.
48. Pojašnjavanje značenja *Smjernica* na multilateralnoj razini, tako da se njihovo tumačenje ne mijenja ovisno o zemlji u kojoj se primjenjuju, i dalje je jedna od ključnih odgovornosti Odbora. Također će se razmatrati potkrijepljeni podnesci koje dostave države pristupnice, savjetodavna tijela ili OECD Watch s upitima o tome je li tumačenje

Smjernica od strane određenog NKT-a u skladu s tumačenjem Odbora.

49. U svrhu poticanja angažiranosti trećih zemalja na pitanjima koja su obuhvaćena *Smjernicama*, Odbor može pozvati zainteresirane treće zemlje na svoje sastanke, godišnje okrugle stolove na temu korporativne odgovornosti i sastanke o konkretnim projektima u području odgovornog poslovanja.
50. Naposljetku, Odbor može odlučiti pozvati stručnjake da iznesu svoje mišljenje i daju osvrt na šira pitanja (na primjer, dječji rad ili ljudska prava) ili pojedina pitanja ili pak pridonese poboljšanju učinkovitosti procedura. U te svrhe, Odbor može zatražiti mišljenja stručnjaka iz OECD-a, međunarodnih organizacija, savjetodavnih tijela, nevladinih organizacija, akademske zajednice i slično. Podrazumijeva se da se to neće pretvoriti u panel za rješavanje konkretnih pitanja.

ORGANIZACIJA ZA EKONOMSKU SURADNJU I RAZVOJ

OECD je jedinstven forum koji okuplja vlade na rješavanju izazova u području gospodarstva, društva i okoliša, koji nastaju kao posljedica globalizacije. OECD također predvodi nastojanja u cilju razumijevanja novonastalih pojava i problematike, poput korporativnog upravljanja, informacijske ekonomije i izazova vezanih za starenje stanovništva, i pružanja pomoći vladama da odgovore na te izazove. Organizacija osigurava okruženje u kojem vlade mogu uspoređivati stečena iskustva u području politika, tražiti rješenja za zajedničke probleme, prepoznati primjere dobre prakse i raditi na usklađivanju domaćih i međunarodnih politika.

Države članice OECD-a su Australija, Austrija, Belgija, Češka Republika, Čile, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Grčka, Island, Irska, Italija, Izrael, Japan, Kanada, Koreja, Luksemburg, Mađarska, Meksiko, Nizozemska, Novi Zeland, Norveška, Njemačka, Poljska, Portugal, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska, Švicarska, Turska, Ujedinjeno Kraljevstvo i Sjedinjene Američke Države. Europska unija sudjeluje u radu OECD-a.

OECD-ovo Izdavaštvo (eng. *OECD Publishing*) brine o širokoj distribuciji informacija o rezultatima prikupljanja statističkih podataka i istraživanja u području gospodarstva, društva i okoliša što ih Organizacija provodi, kao i konvencija, smjernica i standarda koje su njezine države članice prihvatile.

Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća

IZDANJE IZ 2011.

Sadržaj

Deklaracija o međunarodnim ulaganjima i multinacionalnim poduzećima

I. dio – Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća: preporuke o odgovornom poslovanju u globalnom kontekstu

Predgovor

- I. Koncepti i načela
- II. Opće politike
- III. Objavljivanje informacija
- IV. Ljudska prava
- V. Zapošljavanje i industrijski odnosi
- VI. Okoliš
- VII. Borba protiv podmićivanja, traženja mita i iznude
- VIII. Interesi potrošača
- IX. Znanost i tehnologija
- X. Tržišno natjecanje
- XI. Oporezivanje

II. dio – Procedure za primjenu Smjernica OECD-a za multinacionalna poduzeća

Izmjena i dopuna Odluke Vijeća OECD-a o Smjernicama OECD-a za multinacionalna poduzeća

Proceduralne smjernice

Komentari uz Procedure za primjenu *Smjernica*

Molimo da ovu publikaciju navodite na sljedeći način:

OECD (2011), *OECD Guidelines for Multinational Enterprises*, OECD Publishing.

<http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>

Ovaj rad je objavljen u e-knjižnici *OECD iLibrary*, u kojoj se mogu naći sve OECD-ove knjige, časopisi i baze statističkih podataka. Posjetite www.oecd-ilibrary.org i, ako vam zatrebaju dodatne informacije, slobodno nam se obratite.